

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Geopolitika Saúdské Arábie: analýza regionální politiky
lokální mocnosti**

Aleksandra Ashikhmina

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy - teritoriální studia

Bakalářská práce

**Geopolitika Saúdské Arábie: analýza regionální politiky
lokální mocnosti**

Aleksandra Ashikhmina

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

Plzeň, duben 2024 .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za cenné rady, vstřícnost a ochotu při vedení mé bakalářské práce. Dále bych také ráda poděkovala své rodině a blízkým za nekonečnou podporu během studia a při zpracování této práce.

Seznam použitých zkratk

GCC	Gulf Cooperation Council
HDP	Hrubý domácí produkt
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries
OSN	Organizace spojených národů
RSAF	Royal Saudi Air Force
SAE	Spojené arabské emiráty
USA	United States of America
WTO	World Trade Organization

Obsah

Úvod.....	1
1 Vymezení klíčových pojmů.....	4
1.1 Geopolitika.....	4
1.2 Koncept moci.....	7
1.3 Koncept regionální mocnosti.....	9
2. Geografie.....	11
3. Mocenské kapacity.....	14
3.1 Demografie.....	14
3.2 Ekonomické kapacity.....	15
3.3 Vojenské kapacity.....	20
4. Zahraničněpolitické cíle Saúdské Arábie.....	22
5. Vztahy se zeměmi Perského zálivu.....	25
5. 1 Katar.....	25
5. 2 Spojené arabské emiráty.....	29
5. 3 Írán.....	32
Závěr.....	38
Seznam použité literatury:.....	41
Resumé.....	57

Úvod

V této práci je zkoumána Saúdská Arábie, která je regionální mocností Blízkého východu a Perského zálivu. Tuhle pozici získala v sedmdesátých letech minulého století, kdy v rámci ropných šoků uplatnila svoji roli jednoho z největších producentů ropy na světě (Castiglioni 2016: 143). Ve svém postavení regionální mocnosti Blízkého východu sdílí pozici s Tureckem, Izraelem, částečně Egyptem a hlavně Íránem, jejím největším rivalem (Meladze – Krasna). S Íránem jí pojí rivalita, která sahá až tři dekády zpět, konkrétně k islámské revoluci Ajatolláha Chomejního. Dnes obě země pojí regionální mocenské soupeření a podle mnoha autorů se dá hovořit o regionální studené válce (Tzemprin – Jozić – Lambaré 2015: 187–190; Rich 2012: 471).

K postavení regionální mocnosti má Saúdská Arábie dobré předpoklady. V roce 2022 byla druhým největším producentem ropy (Rao 2023) a v roce 2023 dokonce jejím největším exportérem (Exim 2023). Role Saúdské Arábie je kvůli tomu důležité v celosvětovém měřítku. To symbolizuje i její silné postavení v kartelu OPEC. Saúdská Arábie má také významně symbolickou roli v rámci muslimského světa. V jeho hranicích se nachází pro muslimy svatá města Mekka a Medína. Do Mekky například v roce 2022 zamířilo až 1,8 milionů poutníků (Barbakh 2023). To zvyšuje měkkou sílu Saúdské Arábie v regionu. Země projektuje své postavení i v rámci GCC států. Ta má 22 členů a Saúdská Arábie v ní často kalkuluje své kroky, aby zlepšila své postavení v regionu (Maddy-Weitzman 2012: 71). Jejím regionálnímu postavení pomáhá i její geografická poloha. Saúdská Arábie hraničí s Jemenem, Ománem, Kuwaitem, Irákem, Jordánskem, Katarom a SAE. Na západě má přístup k Rudému moři. Přes toto moře vede cesta do Suezského průplavu, což je jeden z nejdůležitějších světových škrťících bodů (Alexander 1992: 506). Takto blízký přístup k Suezmu zvyšuje důležitost geografického postavení Saúdské Arábie. Stejně tak ho zlepšuje přístup k Perskému zálivu na východě, který má významné postavení ve světovém obchodu s ropou. Vzhledem k všem výše zmíněným faktorům je důležité zkoumat toto téma, jelikož postavení Saúdské Arábie výrazně ovlivňuje osud celého regionu. Kvůli velké produkci ropy má pak i významné postavení v celém mezinárodním systému. V této práci je vycházím z předpokladu, že je Saúdská Arábie regionální mocností, jak je ostatně vnímána i v akademické sféře (Arafat 2020: ix; Cerioli 2023: 288–289, Ehteshami 2018: 75; Kechichian 2000: 47). Vzhledem k jejímu regionálnímu vlivu a významu

celého Perského zálivu pro světový obchod s ropou si formulují následující cíl této práce.

Cílem této práce je zjistit, jak se geografie a mocenské kapacity Saúdské Arábie promítají do podoby její regionální politiky a mocenských vztahů se zeměmi Perského zálivu.

V této práci budu zkoumat vztahy Saúdské Arábie s Íránem, Katarom a Spojenými arabskými emiráty. Mehran Kamrava (2011: 10) definoval tři póly regionální politiky. První pól je tvrdá moc USA, druhý je pól Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu, který je na jedné straně tvořen vojenskou silou Saúdské Arábie a na druhé straně finanční silou Kataru a Spojených arabských emirátů. Třetí pól je tvrdá moc Íránu. Jelikož je cílem této práce zjistit, jak se geografie a mocenské kapacity Saúdské Arábie promítají do podoby její regionální politiky a mocenských vztahů se zeměmi Perského zálivu, tak budu zkoumat vztahy právě se zeměmi na kterých stojí druhý a třetí pól.

Zkoumané období práce bude v letech 1973–2023. Období této práce začíná rokem 1973, jelikož v tomto roce začala ropná krize, která výrazně zvýšila celosvětové ceny ropy. Státy kartelu OPEC v tomto roce snížily těžbu ropy a následně uvalily embargo na státy podporující Izrael z důvodu Jomkipurské války (Krane – Finley 2023). Tyto faktory zavinily zvýšení poptávky po ropě, která převýšila nabídku. Tím vzrostla její cena na světových trzích. Na výnosech z exportu ropy je Saúdská Arábie závislá a kvůli zvýšeným cenám se její regionální postavení zlepšilo. Konec zkoumaného období bude rok 2023, aby výsledky mé práce byly co nejaktuálnější.

Práce bude koncipována jako jednopřípadová studie politiky regionální moci Saúdské Arábie. Studie bude provedena na základě sběru dat z odborné literatury a zdrojů dostupných online. Cíl zjistím tak, že analyzuji regionální politiku Saúdské Arábie, spolu s její geografii a mocenskými kapacitami. Mocenské kapacity v této práci zahrnují geografické, demografické, ekonomické a vojenské zdroje státu. V práci představím mocenské postavení země s jeho historickým vývojem. Následně představím cíle regionální politiky Saúdské Arábie a konkrétní zahraničněpolitické aktivity v Perském zálivu. Dále se bude nacházet analýza mocenských vztahů s Katarom, Spojenými arabskými emiráty a Íránem. Vysvětlím, jak se do nich promítají

výše uvedené demografické, geografické, ekonomické a vojenské aspekty saúdské politiky a jaké faktory ovlivňují postavení Saúdské Arábie.

První kapitola bude věnována teoreticko-metodologické části, kde představím koncepty, s nimiž v práci budu operovat. Tyto koncepty jsou geopolitika, koncept moci a regionální mocnosti. Dále je představena geografická poloha Saúdské Arábie. V této kapitole je taktéž geograficky vymezen Perský záliv, která bude v této práci zkoumán. Následovat bude již samotná analýza. Nejprve budou analyzovány mocenské kapacity Saúdské Arábie. Bude se jednat o demografické, ekonomické a vojenské kapacity. Následně budou krátce představeny zahraničněpolitické cíle a aspirace Saúdské Arábie. Následovat budou případové studie vztahů s Katarem, SAE a Íránem. Při tomto zkoumání mě bude zajímat, jak se do těchto vztahů promítají promítají zmíněné mocenské kapacity a zahraničněpolitické cíle. Na závěr shrnu výsledky mé práce a budu je kriticky hodnotit.

1 Vymezení klíčových pojmů

1.1 Geopolitika

Pro pochopení tématu je nutné definovat pojem geopolitika. Tento pojem má mnoho definic. Podle Druláka (2009: 80) se geopolitika zabývá vztahem mezi politikou a prostorem. Lze ji také definovat jako metodu, která pomáhá analyzovat zahraniční politiku podle geografických faktorů.

V 18. století francouzský filozof Charles Louis Montesquieu (cit. dle Chumakov 2016) přišel s pojmem geografický determinismus. Tento koncept je předchůdcem dnešní geopolitiky. Geografický determinismus hovoří o vlivu klimatu a geografie na různé aspekty lidského a společenského života. Tento determinismus se dokáže promítat do politického stavu země. Například lidé, kteří žijí na neúrodné půdě, mají tendenci k tomu být pracovitější a tvrdohlavější. Je to z důvodu, že lidé mají důvod vynaložit více úsilí na zlepšení svých životních podmínek. Montesquieu (ibidem) také hovořil o vlivu prvků geografického determinismu na život ostrovních států. Podle něho jsou obyvatelé ostrovů méně náchylní k tyranii, protože jsou odděleny mořem od větších říší a moře může cizí dobyvatele zastavit.

Dalším navazujícím pojmem je politická geografie. Jedním ze zakladatelů tohoto pojmu byl zástupce německé školy Friedrich Ratzel (cit. dle Crieckemans 2022: 104–105). Ten čerpal z Darwinových spisů o přežití organismu, který je nejlépe přizpůsoben okolí. Tuto teorii se snažil aplikovat na to, jak se chovají státy v mezinárodním systému. Ratzel (ibidem) prezentoval stát nejen jako území, ale také jako živý organismus, který se rodí, vyvíjí a umírá. Podle něho vedou státy boj o životní prostor. To znamená, že pro státy platí stejné zákony jako pro jednotlivé organismy. V mezinárodních vztazích se jeho myšlenky projevovali tak, že se Ratzel (ibidem) domníval, že pro stát je nutné prostor rozšířit absorpcí těch slabších.

Dále následuje již samotný pojem geopolitika. Autorem tohoto pojmu je švédský politolog Rudolf Kjellén (cit. dle Tunander 2001: 452–453). Ve své práci navazoval na svého německého kolegu Ratzela. Z tohoto důvodu je také řazený do německé školy. Stejně jako Ratzel, i Kjellén (ibidem) porovnával státy s živoucími organismy. Psal o tom, že stejně jako u jedinců je cílem státu přežít (cit. dle Drulák 2009: 80). V kontextu

státu to znamenalo rozšiřování prostoru ve kterém působil. Kjellén nevnímal stát jen jako právní entitu, ale i jako moc. Státy jsou geografické jednotky, pro které je klíčovým konceptem moc, kvůli které se státy mohou navzájem konfrontovat. Kjellén (cit. dle Crikemans 2022: 111) věřil, že existuje přirozená triáda mezi obyvatelstvem, teritoriem a vládou. Tímto zdůraznil důležitost geografické polohy, která je pro jeho osud důležitá, stejně jako jeho vláda a obyvatelstvo. Příkladem přirozené triády a jejího vlivu na moc je Kjellénova obhajoba imigrace. V roce 1908 ve své řeči před švédským parlamentem prohlásil, že je Švédsko je hluboce podlidněné (cit. dle Marklund 2015: 259–260). Tehdy mělo populaci čtyři miliony, ale pokud by mělo podobnou hustotu zalidnění jako jiné části Evropy, mohlo by mít až devatenáct milionů obyvatel (cit. dle Marklund 2015: 255). Kjellénovi myšlenky později čelily kritice, že inspirovali nacistické Německo v jeho touze expandovat. Kjellén byl interpretován jako militantní geopolitik. Přímý vliv jeho myšlenek na Třetí říši je ovšem zpochybňován (cit. dle Marklund 2015: 259–260).

Zástupce německé školy Rudolf Kjellén (cit. dle Crikemans 2022: 112–113) dále rozdělil geopolitiku na tři druhy: fyziopolitiku, topopolitiku, morfopolitiku. Fyziopolitika znamená původ moci v přírodních faktorech. Topopolitika znamená moc vyplývající z umístění země v porovnání s jinými zeměmi. V neposlední řadě morfopolitika stavěla moc státu na základě tvaru území státu, jako jeho šířka a forma.

Pro tuto práci je významný autor Bernard Cohen. Podle Davida Crikemanse (2022: 121) Cohen má největší přidanou hodnotu pro celé mezinárodní vztahy v pojmech, které vytvořil. Jedná se o pásmo otřesů a *gateway* regiony. *Gateway* jsou nadnárodní regiony, kde se propojují dva geostrategické regiony. Typickým příkladem *gateway* regionu měla být po konci studené války střední a východní Evropa. Cohen (1991: 551–553) píše i o dalších regionech, které se měly stát tímto druhem regionu.

Pro tuto práci je důležitější koncept pásma otřesů. Cohen (1991: 566) na konci studené války definuje tuto oblast jako fragmentovaný prostor, ve kterém dochází ke střetu zájmů mezi námořní a pozemní mocí. Jedním z těchto regionů, který se stává součástí pásma otřesů na konci 40. let je i Blízký východ. Autor po válce v zálivu argumentuje, že Blízký východ zůstal jediným pásmem otřesů na světě. Například jihovýchodní Asie a subsaharská Afrika tento status ztratili (Cohen 1991: 566–567). Ve své knize *Geopolitics* Cohen ponechává Blízkému východu status pásma otřesů. Podle Cohena (2015: 375) je dokonce více fragmentovaný než dříve. Tento region je plný

různých národností, které vedou k fragmentaci regionu. Vnitřní spory mezi šiitskou a sunnitskou větví islámu taktéž vedou k fragmentaci, kterou můžeme pozorovat při proniknutí Íránu do arabského světa.

Cohen dělí Blízký východ do tří částí. Jedná se o Severní vysočiny, což je území od Turecka, přes Írán až po Pákistán. Dále se jedná o Střední zónu od Izraele, přes historickou Mezopotámii po Perský záliv. Poslední zóna Jižní pouště sahá od Maghrebu po Arabský poloostrov (Cohen 2015: 382–390). Saúdská Arábie leží v regionu Střední zóny a Jižní pouště. Každý z těchto regionů má svá geografická i kulturní specifika, která ho vystihují. Jak se některá tato specifika promítají do postavení Saúdské Arábie bude v této práci popsáno. Pro zkoumání mocenských kapacit a zahraničních vztahů Saúdské Arábie je významné, že je region fragmentovaným pásmem otřesů. Na základě toho půjde v rámci zkoumání vztahů Saúdské Arábie se státy Perského zálivu vnímat možnou rivalitu, která může být daná tímto geopolitickým stavem regionu.

1.2 Koncept moci

Významnou definici moci představil zástupce realistické školy Hans Morgenthau (1948: 13) v knize *Politics Among Nations*. Morgenthau moc vnímá jako psychologický vztah mezi dvěma aktéry. V tomto případě jeden aktér má díky moci kontrolu nad akcemi jiného aktéra. V mezinárodních vztazích může být moc vnímána jako schopnost státu ovlivňovat kroky jiného státu. Stát může například k tomuto využívat vojenskou sílu. Stát může být nucen použít vojenskou sílu s cílem chránit zemi a její národní zájmy. Je třeba poznamenat, že vojenská moc státu v mezinárodních vztazích je definována jako materiální zdroj, který přímo ovlivňuje politickou moc (ibid.: 1948: 14).

Morgenthau (1948: 14) tedy dává jasnou definici politické moci a zmiňuje, že „*moc je psychologický vztah mezi těmi, kteří ji vykonávají, a těmi, nad nimiž je vykonávána*“ (1948: 14). V tomto případě se v psychologii myslí takové metody, které ovlivňují protivníka nebo podřízeného bez přímého použití síly. Například výhrůžky, přesvědčování nebo komplex těchto opatření. Jinými slovy, během přímého použití vojenské síly se ztrácí prvek psychologie. V okamžiku ukončení se vojenská síla transformuje v tzv. psychologické spojení dvou aktérů.

Dále Morgenthau (1948: 80) hovoří o prvcích z kterých státy získávají moc. Mezi tyto prvky národní moci řadí geografii, přírodní zdroje, průmyslový potenciál, vojenskou připravenost, demografii, národní morálku, národní charakter a kvalitu diplomacie. V kontextu této práce bych se ráda zaměřila na několik nejdůležitějších prvků, bez kterých není možné posoudit váhu země v mezinárodním prostředí. Co se týče geografie, tak Morgenthau (1948: 80) o ní hovoří jako o nejstabilnějším faktoru. Jedním z příkladů jsou Spojené státy, které jsou odděleny oceánem od evropského kontinentu. V současnosti hraje vzdálenost méně důležitou roli, jelikož se rozvinula námořní a letecká doprava. Stále však zůstává faktorem, který je pro USA důležitý a ovlivňuje jeho geopolitiku. Rozdělení regionů moři a oceány může komplikovat vedení válek, narušit mezinárodní námořní obchodní řetězce a může mít negativní dopad na ekonomiku země. U Saúdské Arábie je tímto rozdělením Rudé moře a Perský záliv, jehož geografický význam moc státu a vztahy s dalšími státy v regionu bude v této práci zkoumán.

Dalším důležitým kritériem jsou přírodní zdroje. Morgenthau (1948: 83) je definuje jako druhé nejdůležitější kritérium pro stát. Podle něho jsou přírodní zdroje nezbytné, protože pokud má stát dostatečné zdroje, tak to snižuje jeho závislost na jiných státech (1948: 84). Zároveň stát s velkým nerostným bohatstvím se stává atraktivní pro obchodní a diplomatickou spolupráci pro státy, které určitou komoditu poptávají. Ve 20. století byla role států Arabského poloostrova v mezinárodním prostoru definována jejich kontrolou ropy. Tato spolupráce byla nazvána tzv. „ropnou diplomacií“ (*oil diplomacy*) (1948: 84–85). V současné době je Saúdská Arábie státem, který má velké zásoby ropy, což je faktor, který přímo ovlivňuje ekonomiku země a situaci na mezinárodní scéně. Tento faktor bude v rámci Saúdské Arábie taktéž zkoumán. Další faktory, které jsou nezbytné pro výzkum v této práci, jsou průmyslový potenciál a vojenská připravenost. Podle autora jsou tyto dva prvky přímo spojeny (1948: 87). Průmyslový potenciál je prvek, který je třeba udržovat na potřebné technické úrovni rozvoje, protože během války hraje zásadní roli. Podle Morgenthaua (1948: 88) budou všechny dříve uvedené prvky plně využity pouze v kombinaci s vojenskou připraveností.

Dalším autorem v oblasti mezinárodních vztahů, který je pro výzkum této práce důležitý, je Joseph Nye. Do teorie mezinárodních vnesl pojmy jako měkká moc (*soft power*) a tvrdá moc (*hard power*). Nye (2004: 2) v článku *Soft Power: the Means To Success In World Politics* definoval pojem moci jako „schopnost ovlivňovat testování, aby nedošlo k dosažení požadovaných výsledků“. To se však dá dělat několika způsoby. Jedním z nich je měkká moc. Podle Nyeho (2004: 5) je měkká moc schopnost argumentovat myšlenkou a přesvědčovat lidi způsobem, aby dobrovolně přijali tento názor a chtěli být součástí vyjádřené myšlenky. Zjednodušeně se dá říci, že stát by měl být vůči vnějšímu prostředí atraktivní, aby dokázal prosazovat své zájmy. Jako zdroje měkké moci Nye (2004: 11) definuje kulturu, politické hodnoty a zahraniční politiku. Kultura jako zdroj měkké moci zprostředkovává místní kulturu pro cizí státy, což pomáhá lepší komunikaci. Politické hodnoty znamenají, že se stát drží stejných hodnot v zahraničí i domácí politice. Podle autora jsou politické hodnoty důležité kvůli předvídatelnosti. Spolupráce se zemí, která se drží stejných hodnot v zahraničí i domácí politice bude efektivnější a jednodušší. Dále spravedlivá a legitimní zahraniční politika zvyšuje důvěryhodnost státu v mezinárodním prostoru, což dělá stát taktéž.

Dále Nye (2004: 5–6) vnímá tvrdou moc, kterou definuje jako soubor opatření, která přinutí cizího aktéra konat tak, jak daný stát potřebuje. Nástroji pro takové přinucení mohou být hrozby, ekonomické sankce a vojenské metody. Nye (2009: 160) však také tvrdí, že účinnost těchto sil spočívá v jejich správném využití. Ideálně se jedná o jejich kombinaci a z tohoto důvodu zavádí pojem chytrá síla (*smart power*). Někdy může být situace komplikovanější v tom, že se nedá obejít jen měkkou nebo tvrdou mocí. Podle něho je nejvýhodnější, aby se tyto dvě moci vzájemně doplňovaly. Potřebu vzájemného doplnění Nye (2009: 162–163) poukazuje na problému mezinárodního terorismu. Na boj s terorismem je ve své podstatě potřeba využití vojenské síly, což je typický příklad tvrdé moci. Ovšem nárůstu počtu terorismu lze předcházet využitím nástrojů měkké moci. Kombinace obou druhů nástrojů, tudíž chytré moci, je v tomto nejvýhodnější. Nyeho koncepty jsou pro tuto práci důležité, protože umožňují zkoumat nástroje prosazování nástroje mocenských kapacit Saúdské Arábie vůči státům Perského zálivu.

1.3 Koncept regionální mocnosti

Konceptem regionální moci se zabývá řada vědců. Tento pojem je v akademické sféře definován mnoha způsoby a je často nejednoznačný. Podle Ponižilové (2016: 41) je problematickým místem výzkumu pojmový zmatek. Podle autorky se tímto pojmem může označovat různorodá skupina států bez ohledu na jejich polohu, mocenské kapacity nebo zahraniční politiku. Taktéž při výzkumu záleží na výkladu pojmu „moc“ (*power*). Problém také spočívá v nahrazování pojmu „regionální mocnost“ (*regional power*) synonymními pojmy, které moho autorů definuje odlišnými pojmy .

Pro další práci s tímto pojmem je nutné odkázat na akademiky, kteří se konceptualizací tohoto pojmu zabývali. Destradi (2010: 905) uvádí zobecněná kritéria, kterými je možné pojem zkoumat. Prvním z nich je společný region, na jehož základě se klasifikuje skupina států. Druhým je přítomnost mocenských schopností státu. Díky tomu se mu daří demonstrovat svou moc (nadřazenost). Třetím kritériem je vliv státu na určitý region. Daniel Flesmes (2007: 1) tyto body rozšiřuje a dle něho mají regionální

mocnosti čtyři kritéria: nárok na vůdcovství, mocenské zdroje, využití nástrojů zahraniční politiky a přijetí vůdcovství.

V této práci bude využita konceptualizace těchto dvou autorů. Společným regionem této práce je Perský záliv, který je definován v kapitole 2. Geografie. Saúdská Arábie je v této práci vnímána jako mocnost tohoto regionu. Druhým kritériem jsou mocenské kapacity, které jsou v této práci taktéž zkoumány. V práci bude posouzen jejich vliv na zahraniční politiku vůči Kataru, SAE a Íránu. Zkoumány jsou geografické, demografické, ekonomické a vojenské kapacity Saúdské Arábie. Třetí kritérium, a tudíž vliv na určitý region, jsou v tomto případě právě vztahy v rámci Perského zálivu. Kritéria dle Flemese jsou v práci taktéž použita, jde např. o nárok na vůdcovství, který Saúdská Arábie dle mnoha autorů také sleduje a soupeří o něj s jinými státy regionu (Cerioli 2023: 288–289, Tzemprin – Jozić – Lambaré 2015: 187–190, Grabowski 2016: 355). Dále zkoumány mocenské zdroje ve formě kapacit. Využívání nástrojů zahraniční politiky bude pozorováno ve formě využívání saúdských mocenských kapacit vůči Kataru, SAE a Íránu. V této práci je vycházeno z hypotézy, že se Saúdská Arábie snaží v regionu působit jako regionální mocnost, což shodně vnímá i mnoho autorů (Arafat 2020: ix; Cerioli 2023: 288–289, Ehteshami 2018: 75; Kechichian 2000: 47).

2. Geografie

Saúdská Arábie je největším státem na Arabském poloostrově. Jeho rozloha je 2 217 949 km². Toto království sousedí s mnoha státy. Na severu Saúdská Arábie sousedí s Jordánskem, Irákem a Kuvajtem. Na východě hraničí s Katarem, Bahrajnem a Spojenými arabskými emiráty. Dále na jihu hraničí s Jemenem a na jihovýchodě s Ománem. Na západě je geografickou hranicí Rudé moře a na východě Perský záliv (Sherifa 2011: 1). Rudé moře je pro Saúdy strategicky důležité z několika důvodů. Prvním důvodem je poloha přístavů podél hranice na západě. Rozkládá se na ploše 1830 kilometrů. Hranice začíná v provincii Haql na severu a končí v oblasti města Jizan u hranic s Jemenem na jihu. Tyto přístavy zajišťují 36 % saúdského importu (Alghannam 2023). Podle statistik za rok 2022 činila suma saúdskoarabského dovozu 140,1 miliardy dolarů. Království importuje jaderné reaktory, kotle a mechanická zařízení, což představuje 11,19 % celkového dovozu. Mezi dovážené zboží patří také vozidla (10,11 %), minerální paliva a oleje (7,52 %), farmaceutické výrobky (3,85 %) a další. Největšími dovozci jsou Čína (21 %) a Spojené státy americké (9,2 %) (Tradeimex: nedatováno). Importované prostředky jsou významné pro zajištění plného fungování některých průmyslových odvětví v zemi. Pro import jsou důležité právě tyto přístavy v rámci Rudého moře.

Druhým důvodem, proč je Rudé moře pro Saúdskou Arábii významné je průliv Báb-al-Mandab a Suezský průplav. Saúďové si uvědomují význam své výhodné geografické polohy a říkají: „*naše jedinečná strategická poloha v globálním centru spojuje tři kontinenty - Asii, Evropu a Afriku. Naše geografická poloha mezi klíčovými světovými vodními cestami činí Království Saúdské Arábie epicentrem obchodu a branou do světa*“ (Kingdom of Saudi Arabia nedatováno). Země má jedinečnou zeměpisnou polohu. Suezský průplav a průliv Báb-al-Mandab spojují hned několik kontinentů. Lewis M. Alexander (1992: 503–506) taková místa označuje za „škrťící body“ (*chokepoints*). Denně tudy proplová velké množství obchodních lodí převážejících ropu, plyn, zboží lehkého průmyslu a mnoho dalšího. Roční propustnost veškeré světové lodní dopravy přes Saúdskou Arábii dosahuje až 25 %. Průchodnost ropy, která je základem saúdské ekonomiky, činí více než 4 miliony barelů denně (Metcalf 2024). Podle obchodních údajů za rok 2022 činí celkový saúdský obchod, procházející Suezským průplavem, 26,4 %. Pokud se podíváme na objem

procházejícího světového námořního kontejnerového obchodu, činí podle údajů OSN za rok 2023 až 22 %. Lze sem zahrnout zemní plyn, ropu, automobily průmyslové zboží a další (UNSTAD 2024). Statistiky a blízké dopravní uzly ukazují na skutečně výhodnou zeměpisnou polohu státu, který se nachází v blízkosti Rudého moře.

Dále stojí za zmínku, že Saúdská Arábie nemá přímý přístup k průlivu Báb-al-Mandab. Jemen, jakožto jižní soused, však ano. Jemen je od roku 2014 ve stavu občanské války. Proti sobě zde v zástupné válce soupeří Saúdská Arábie a Írán. Ten podporuje hnutí Hútiů, kteří jsou hrozbou pro Saúdskou Arábii (více v kapitole 5. 3 Írán). Hútiové mohou ohrožovat saúdský a světový obchod s ropou. Podle statistik z roku 2019 vyslali Saúdové vojenské síly do dvou strategicky důležitých lokalit: města Aden a ostrova Perim. Ty leží v těsné blízkosti průlivu Báb-al-Mandab (Al Jazeera 2019). To naznačuje, že tímto způsobem mají Saúdové možnost kontrolovat tento průliv (Waldmeier nedatováno). Z geografického hlediska je vždy klíčovým prvkem moře. Saúdové chtějí toto území využívat nejen pro vojenské a obchodní účely, ale také pro turistiku. Mořské pobřeží měří 1 830 kilometrů. V rámci programu *Vize 2030* chtějí část území a ostrovy využít pro rozvoj cestovního ruchu (Alghannam 2023). Tento program je vytvořen za účelem diverzifikace ekonomiky o závislosti na příjmech z ropy (MoheyEldin: 2023).

Ropa je bezesporu hlavním zdrojem saúdskoarabské ekonomické moci a významným zdrojem příjmů do státního rozpočtu, což je podpořeno vlastnictvím 1/5 světových zásob ropy. Podle statistik z roku 2022 má Saúdská Arábie druhé největší zásoby ropy na světě s 267,1 miliardy barelů (World Population Review 2024). To dává zemi jistotu silných ekonomických kapacit i do budoucna za předpokladu, že bude ropa pro světové ekonomiky stále významnou komoditou. Množství denně vytěžené ropy je podle odhadů na rok 2023 12,5 milionů barelů denně. Saúdové jsou v produkci na třetím místě za Spojenými státy a Ruskem (Middle East Economy 2024). V zemi se nachází 11 velkých ropných polí. Většina se nachází na východě státu, v těsné blízkosti Perského zálivu. Jedním z největších ropných polí na světě je Ghawar. Nachází se 100 km od města Dhahrán. Tohle pole má 6 úseků a táhne se v délce 200 kilometrů. Množství ropy, které se zde nachází, tvoří více než polovinu celkového množství v celé zemi. Podle údajů z roku 2018 zde leží 58,32 miliard barelů této nerostné suroviny (Aramco nedatováno). Vzhledem k tomuto množství těžby ropy země předpokládá, že

zásoby by mohly být vyčerpány za 60 let. Procento závislosti saúdské ekonomiky na ropě je více než 80 % (MoheyEldin: 2023).

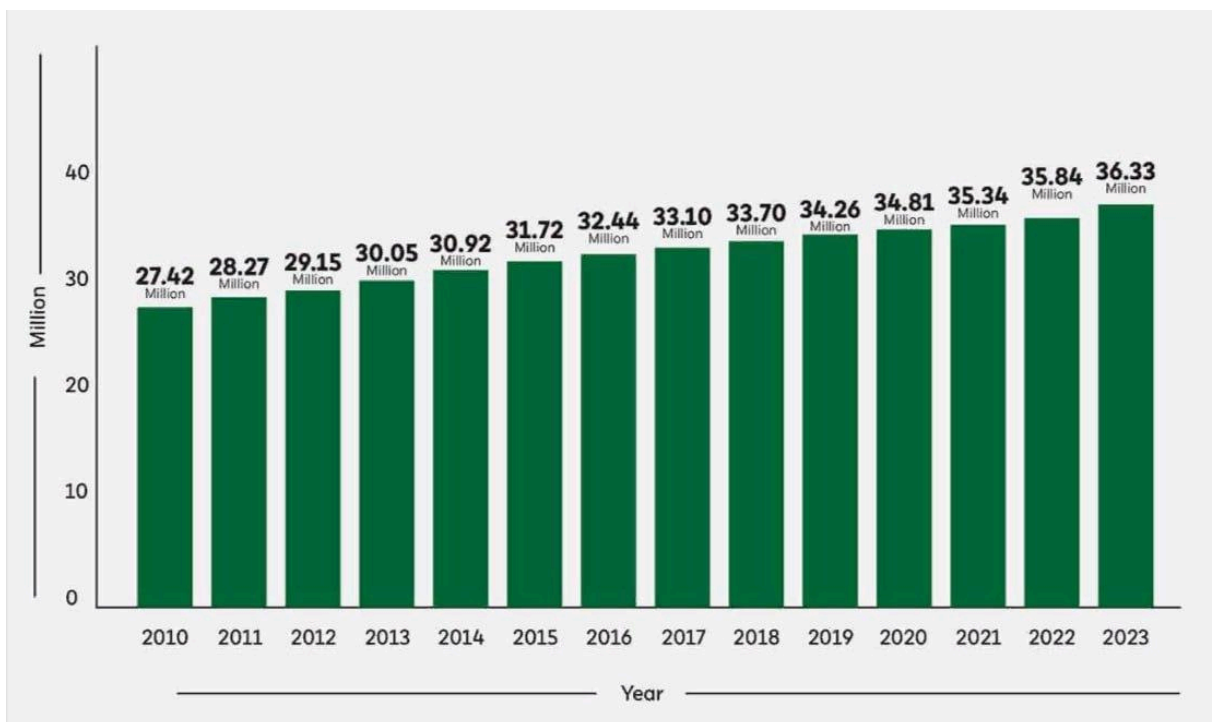
Na východě od Saúdské Arábie se rozkládá Perský záliv. K zemím Perského zálivu patří také Irák, Írán, Omán, SAE, Katar, Kuvajt, SAE a Bahrajn. Zde se soustřeďuje $\frac{1}{3}$ světových zásob ropy, přičemž Saúdové přímo vlastní 17 % světových zásob (MoheyEldin: 2023). Záliv je dlouhý 900 kilometrů, šířka v nejužším místě je pouhých 21 mil (přibližně 33 kilometrů). Tato část zálivu se nazývá Hormuzský průliv a spojuje Perský záliv a Ománský záliv. Každý den jím propluje 21 milionů barelů ropy, která putuje do celého světa. Například průchodnost pro dovoz ropy do USA činí 10 %. Hormuzský průliv je nejrušnějším lodním koridorem na světě, protože se v jeho okolí nalézá malý počet alternativních objízdných tras a průliv je velice úzký (Dryad Global nedatováno). Z tohoto důvodu se v něm často mohou vytvářet lodní zácpy, které ohrožují plynulost námořní dopravy. o znamená, že Saúdská Arábie má vedle sebe tři škrťící body, které jsou strategicky důležité pro ekonomiku země. Na základě výše uvedených skutečností lze zdůraznit jedinečnost geografické polohy Saúdské Arábie, která těží ze své výhodné pozice mezi Rudým mořem a Perským zálivem.

3. Mocenské kapacity

3.1 Demografie

Saúdská Arábie je stát, který zabírá většinu Arabského poloostrova. Navzdory své rozloze má relativně nízkou populaci. Podle údajů z roku 2023 žije v zemi 36,3 milionů obyvatel. Komplikací je, že pouhých 58,3 % tohoto počtu tvoří lidé se Saudským občanstvím. Zbytek tvoří migranti z jiných zemí. Nejvíce cizinců pochází z Indie a Bangladéše. Migrace má značný vliv na růst počtu obyvatelstva. Od roku 2010 se počet obyvatel země zvýšil o téměř 10 milionů. V následující tabulce lze vidět statistické údaje z portálu Global Media Insight (2024) o růstu počtu obyvatel Saúdské Arábie v letech 2010 až 2023.

Graf č. 1: Nárůst populace Saúdské Arábie v letech 2010–2023.

Zdroj: Global Media Insight 2024

Za zmínku stojí, že v Saúdské Arábii žije asi o 15 % více mužů než žen. Pouze 15,2 % obyvatel žije na venkově, zatímco zbývajících 84,8 % žije ve městech. Většina obyvatel Saúdské Arábie vyznává islám (Global Media Insight 2024). Míra gramotnosti dětí mladších 15 let je přibližně 89 %. V současné době se v Saúdské Arábii vzdělává

na vysokých školách přibližně 1 milion studentů. Na vysokých školách mohou studovat i ženy (Velvyslanectví Království Saúdské Arábie).

Trh práce v Saúdské Arábii je strukturován tak, že 80 % pracovníků soukromého sektoru tvoří migranti (Nureldine 2021). Důvodem je vysoká konkurence a náročný přístup do veřejného sektoru, který je z většiny spojen s ropou. Z tohoto důvodu jsou tato pracovní místa obvykle obsazována místními obyvateli nebo vysoce kvalifikovanými migranty (Koval-Martin: 2016). Závěrem lze říci, že velký počet migrantů v zemi tvoří značnou část pracovní síly, což je pro stát výhodné. Avšak nízký počet lidí s občanstvím může ovlivňovat například vojenské kapacity, protože se snižuje počet osob, kteří mohou sloužit v armádě.

3.2 Ekonomické kapacity

Ekonomické kapacity jsou pro prosazování regionálních cílů klíčové. Podle Gregory Gause (2011: 178) je finanční síla jedním z hlavních nástrojů, jakými může Saúdská Arábie prosazovat svou regionální politiku. Země vlastní 25 % světových zásob ropy. Globální dimenze saúdskoarabských zásob ropy má své pozitivní i negativní stránky. Ropa je zdrojem, na němž je postavena většina ekonomika států. Po oznámení o objevu ropy v roce 1930 začali Saúdové ropu aktivně těžit a prodávat. Umožnila jim to společnost Aramco.¹ V říjnu 1973 členové OPEC včetně Saúdské Arábie uvalili ropné embargo a zakázali dodávky ropy do Spojených států. Byla to reakce na podporu Spojených států Izraeli v Jomkipurské válce (Krane – Finley 2023). Ropné embargo ovlivnilo nejen Spojené státy, ale i většinu světa. Země OPEC snížily těžbu ropy, čímž ceny vzrostly čtyřnásobně. Barel ropy začal stát 11,65 dolarů, zatímco před embargem to bylo 2,90 dolarů. V roce 1974 se situace změnila a kvůli vnitřním neshodám cena mírně klesla. Embargo bylo nakonec zrušeno (Krane – Finley 2023). Tento jev, který bývá označován jako ropný boom, měl pozitivní dopad na saúdskou ekonomiku a změnil její mocenské postavení na světové scéně. Země OPEC nyní získaly větší moc a významný vliv nad celosvětovou produkcí ropy.² Příjmy z ropy nyní směřovaly na Blízký východ. Saúdská Arábie v letech 1965-1975 zvýšila své příjmy z ropy 40krát, což činilo celkem 26,7 miliardy dolarů (Krane – Finley 2023). Saúdská Arábie měla v

---

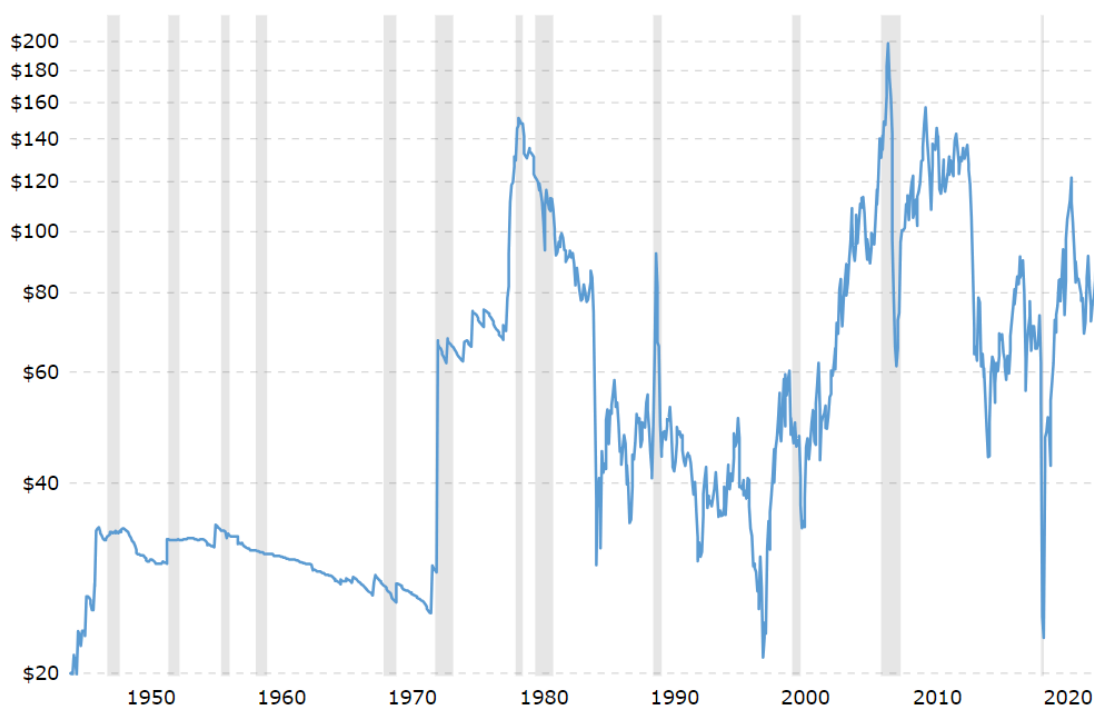
¹ Smlouvu o jejím provozování podepsala vláda SA s americkou společností Standard Oil of California.

² Tím upadl vliv soukromých gigantů jako Shell nebo Exxon.

plánu znárodnit společnost Aramco. V roce 1974 odkoupila část podílu a Saúdové již vlastnili 60 % akcií společnosti. Podařilo se jim tak vložit vlastnictví a výrobu do rukou vlády (Martin 2019).

Ropné šoky ze sedmdesátých let měly za následek prudký nárůst světových cen ropy, jak lze vidět na grafu č. 2. Vrchol v tomto období dosáhla cena v červnu roku 1980, kdy jeden barel ropy stál 148 dolarů. V osmdesátých letech nastal skokový propad až na 29 až 45 dolarů za barel v roce 1986 (Macrotrends ned. a).

Graf č. 2: Vyvoj cen ropy mezi lety 1946 až 2024.

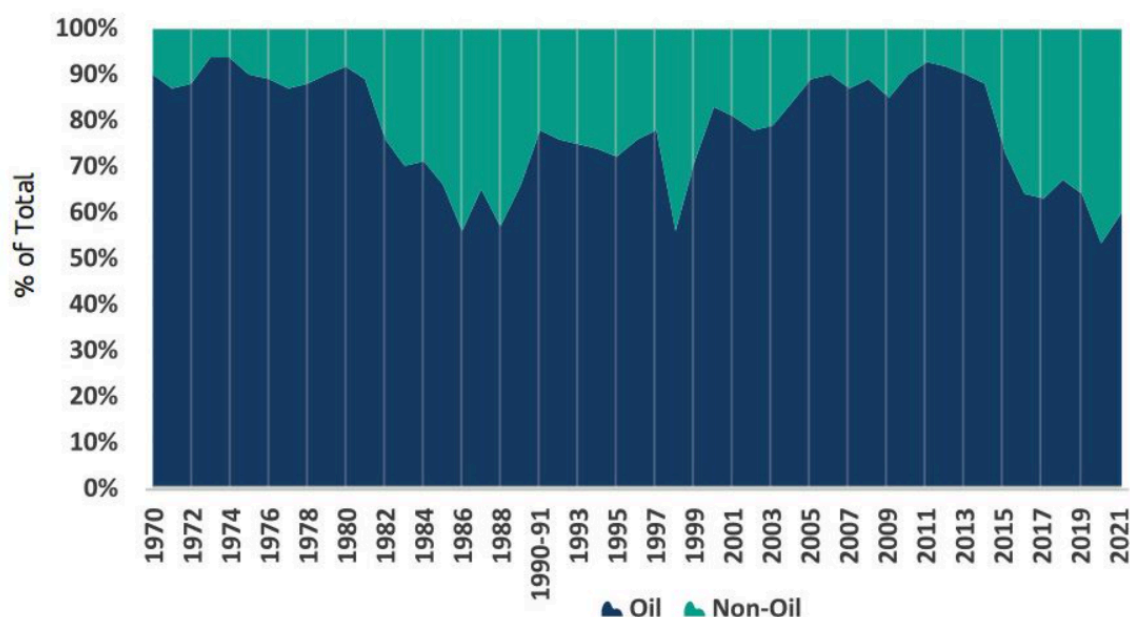

Zdroj: Macrotrends ned. a

Růst světových cen ropy měl za následek lepší postavení Saúdské Arábie v rámci Blízkého východu a Perského zálivu. Podle Anoushiravana Ehteshamiho (2018: 89) lze právě od roku 1973, kdy Saúdská Arábie stanula v čele ropného embarga vůči Západu, spekulovat o její širší roli v regionu. Pozice v čele tohoto embarga zvýšilo saúdský hlas mezi arabskými zeměmi. Podle tohoto autora od 70. let 20. století země zjevně podnikala kroky k tomu, aby se stala regionální mocností.

Kromě většího saúdskoarabského hlasu v regionu lze hovořit také o růstu ekonomických kapacit státu, jelikož země na růstu světových cen ohromně profitovala. Zisk z prodeje ropy se v roce 1973 téměř zdvojnásobil oproti předchozímu roku (Abed – Hitti 1974: 248).³ Význam růstu světových cen ropy na ekonomické kapacity Saúdské Arábie lze pozorovat na následujícím grafu. Na něm lze vidět podíl výdělků z ropy v rámci státního rozpočtu. V roce 1970 činily zisky z prodeje ropy až 90 % státního rozpočtu. Tato závislost zůstala markantní i v rámci celého zkoumaného období této práce, protože výdělky z ropy činily vždy alespoň 50 % státního rozpočtu a na svých vrcholech dosahoval podíl až 90 % (Consultancy-me 2022). V rámci porovnání obou grafů pak lze vyzorovat mírnou návaznost růstu světových cen ropy, která koresponduje s růstem významu ropy v rámci saúdskoarabského rozpočtu.

Graf č. 3: Podíl příjmů z ropy v celkovém státním rozpočtu Saúdské Arábie mezi lety 1970 až 2021.

Zdroj: Consultancy-me 2022

Podle Emmy Becker (2018: 3) lze Saúdskou Arábii kvůli jejímu závislosti na příjmech z prodeje ropy klasifikovat jako tzv. rentiéřský stát (*rentier state*). Tomu přispěl i fakt, že Saúdská Arábie v roce 1980 znárodnila společnost Aramco⁴ a stát tak získal kontrolou veškerou těžbu ropy v zemi. Saúdská vláda na základě těchto příjmů

³ V roce 1972 činily výdělky z ropy 2 779 milionů dolarů. V roce 1973 se jednalo o 4 300 dolarů. Tato částka je ještě markantnější, když se tyto výdělky porovnají například s rokem 1963, kdy výdělky činily pouhých téměř 608 milionů dolarů (Abed–Hitti 1974: 261).

⁴ V roce 1988 byla společnost přejmenována na „Saudi Aramco“.

byla následně schopna rozšiřovat své sociální programy a zrušit daně pro občany. Tím podle Beckera (2018: 3) vznikl tzv. „rentiérský efekt“ (*rentier state*) V rámci tohoto efektu vyměnili občané právo podílet se na vládě za možnost neplatit daně. Saúdský režim se tímto stabilizoval a mohl dále odolávat demokratizaci (Becker 2018: 3). Udržovat stabilní vládu je jistě důležitý bod pro pozici regionální mocnosti. Je ovšem třeba zmínit, že závislost na příjmech z ropy může mít i stinnou stránku. Vláda může příliš spoléhat na příjmech z ropy a při propadu její ceny se stát ocitne v krizi. Tato situace nastala při propadu cen ropy v osmdesátých letech (viz graf č. 2).

HDP do roku 1981 činilo 184,29 miliard dolarů (Macrotrends ned. b). V této době cena ropy postupně klesala. V roce 1981 stál barel ropy 40 dolarů, ale v roce 1986 už stál čtyřikrát méně. V tomto roce bylo HDP zhruba poloviční než před 5 lety (Macrotrends ned. b). To trvalo až do poloviny devadesátých let. Z těchto důvodů docházelo k rozpočtovým deficitům, které způsobily omezení financování ekonomických některých odvětví. Dobře financovaným odvětvím bylo zemědělství a petrochemický průmysl. Zemědělský sektor byl podpořen rozvojem zavlažovacích technologií a poptávkou v důsledku války v Kuvajtu (Niblock – Malik 2007: 120–122). Přestože HDP v roce 1991 rostlo, jednalo se o tzv. boom vojenských výdajů. Z tohoto důvodu nešly peníze na rozvoj žádných projektů v zemi, ale na zajištění vojenských výdajů (ibid.: 120). Tím se zpomalilo tempo rozvoje saúdskoarabské ekonomiky. Je třeba říci, že navzdory oživení zemědělského sektoru se zemi nepodařilo diverzifikovat své hospodářství od ropy, což jen potvrdilo její závislost na těžbě ropy. Od roku 1995 začal stát tento sektor méně financovat, což následně vedlo k poklesu tempa růstu (Niblock – Malik 2007: 122).

V roce 1996 se cena za barel ropy zvýšila přibližně o 4 dolary (Abir 1997). Rijádu se tak podařilo dosáhnout rozpočtového přebytku. Saúdská Arábie si tak zajistila finanční stabilitu. Stát byl nyní schopen pokrýt svůj zahraniční dluh a také investovat do infrastrukturních projektů. Saúdům se také podařilo přilákat zahraniční investice. To vedlo k vytvoření nových pracovních míst pro obyvatelstvo (Abir 1997). V roce 2002 se Saúdské Arábii podařilo dosáhnout HDP ve výši 189,61 miliardy dolarů, což zhruba odpovídalo předkrizovým hodnotám z roku 1981 (Macrotrends ned. b). S růstem finanční základny Saúdské Arábie rostou i ekonomické kapacity státu. Režim začal získávat prostředky na promítání své moci v zahraničí. S růstem bohatství se stát stává

atraktivním a roste jeho měkká síla. Ekonomická atraktivita Saúdské Arábie je jednou z příčin velkého počtu migrantů v zemi, kteří se stěhují za prací (viz kapitola 3.1 Demografie).

V roce 2005 Saúdská Arábie vstoupila do WTO a připojila se tak k velké mezinárodní organizaci, přineslo to pro ekonomiku hned několik výhod. Například přístup na světový trh, který zajišťuje přístup k vývozu saúdskoarabského zboží a služeb (Mohamed – Mourad 2006: 191). Saúdové tímto mohli zvýšit svůj odbyt, a tím i své příjmy. Vyšší odbyt přispívá k růstu ekonomiky a posilování ekonomických kapacit. Tyto finance lze například v budoucnu investovat do různých projektů, které přinesou zisk a pracovní místa, ale také je lze například investovat do modernizace armády.

Většina rozvoje saúdskoarabské ekonomiky ovšem jednoznačně stojí na ropném bohatství. Jak již bylo zmíněno, zásoby saúdskoarabské ropy nejsou nekonečné. Kromě odhadu celkového množství zásob je třeba vzít v úvahu celosvětovou poptávku. Očekává se, že do roku 2040 se poptávka po ropě sníží, což by pro Saúdskou Arábii mohlo znamenat nižší příjmy, ohrožení finanční stability a krizi. Již v roce 2012 byly příjmy z 90 % závislé na ropě. Díky této situaci si Saúdové uvědomili nutnost diverzifikace ekonomiky. V roce 2016 byl navržen plán na diverzifikaci ekonomiky od ropy Vize 2030 (MoheyEldin: 2023). V tomto programu je celá řada ekonomických, ekologických, turistických i sociálních projektů. Saúdská Arábie chce do roku 2030 zvýšit podíl HDP, který nepochází z ropy, a to z 18,7 % na 50 %. Dále je zde snaha rozprodit soukromý sektor, který je v SA méně důležitý než ten veřejný. Cílem je zvednout podíl soukromého sektoru na HDP ze 40 % na 65 %, čemuž má pomoci i částečná privatizace některých služeb (Vision 2023: nedatováno). Ekonomické kapacity Saúdské Arábie jsou díky zdrojům ropy veliké. Na ropných šocích ze sedmdesátých let lze vidět růst saúdskoarabských příjmů, které jsou podmíněny cenou ropy za jeden barel. Na následujících propadech ceny ropy si lze povšimnout neblahého vlivu na saúdskoarabskou moc a na ekonomické kapacity státu. Saúdská Arábie vnímá svou závislost na cenách ropy, proto se snaží provádět reformy v rámci diverzifikace příjmů finančních zdrojů. Závislost na příjmech z ropy totiž může ohrožovat pozici Saúdské Arábie vůči potenciálním regionálním rivalům.

3.3 Vojenské kapacity

Saúdskoarabské vojenské kapacity jsou výrazně závislé na výdělcích z těžby ropy a na celosvětové ceně této komodity. Podle Cordesmana a Obaida (2004: 8) dosáhly armádní výdaje extrémních výšin v období války v Zálivu. Poté, co Irák v roce 1990 okupoval Kuwait a následně přesunul vojska na hranice se Saúdskou Arábií, tak nastal strach z možné okupace. Saúdská Armáda měla v té době pouhých 60 000 vojáků, což bylo v porovnání s iráckou armádou Saddáma Husseina málo (Hedges 1990).⁵ Z tohoto důvodu Saúdové do země pozvali armádní síly protiirácké koalice v čele s USA (Finlan 2003: 9). Sami poté zahájili rozsáhlé zbrojení. V polovině devadesátých let se ovšem světové ceny ropy propadly, což vedlo ke škrtům v armádním rozpočtu. Mezi lety 1990 a 2000 se rozpočet snížil až o třetinu. Podle CSIS se po boomu světových cen ropy v roce 2001 se armádní výdaje opět zvýšily (Cordesman – Obaid 2004: 8).

Podle Anthonyho Cordesmana a Nawaf Obaidy (2004: 12–13) se Saúdské Arábii podařilo vybudovat úspěšné vojenské síly, které jsou kompatibilní se spojeneckou výzbrojí USA.⁶ Podle autorů má Saúdská Arábie k dispozici 370 tanků Abrams a k tomu tanky Patton. Dále má 1190 bojových vozidel M113A1/A2/A3. Ozbrojené síly také disponují až 36 bojovými helikoptéry Apache. Velice významná je pak stíhací letka, která čítá 81 stíhacích letounů F-15C/D, 90 F-15S, 81 letounů Tornado a 71 Typhoonů. Armáda má také k dispozici střely Patriot a další moderní západní zbraňové systémy. Podle Jaroslava Jarzabeka (2017: 166) je právě letectvo (RSAF) pýchou saúdskoarabských ozbrojených složek, které přitahují největší investiční pozornost. Vyjma Izraele se jedná o nejmodernější letectvo na Blízkém východě.

Saúdská Arábie má také zájem o nákup moderních amerických stíhacích letounů F-35. Jejich nákup měl být součástí Abrahámovských dohod, kdy RSAF mělo získat nové letouny v rámci normalizace vztahů s Izraelem. Současná situace války v Gaze ovšem obchod ohrožuje a RSAF nemá potvrzený prodej amerických letounů (Johnson 2023). RSAF nespolupracuje pouze s USA, například společně s Čínou vyvíjejí balistické rakety, které mají za cíl zvýšit odstrašující sílu Saúdské Arábie (Saab 2023:

---

⁵ Hussein měl k dispozici až 873 000 vojáků (Hedges 1990).

⁶ USA jsou důležitý partner Saúdské Arábie již od války v Zálivu během které umístilo USA na její území svá vojska. Z tohoto důvodu je kompatibilita výzbroje s USA výhodná.

8). Snahy RSAF o modernizaci lze pozorovat i ve výdajích na zbrojení. V posledních 10 letech byly výdaje na zbrojení vždy v rozmezí 7 % až 10 % HDP (The World Bank ned. a). Saúdská Arábie se dlouhodobě řadí mezi státy s největším vojenským rozpočtem v porovnání k HDP (viz. Central Intelligence Agency nedatováno; Saudi-US Trade Group nedatováno).

Celkově lze říci, že Saúdská Arábie má kvalitní a technicky dobře vybavené armádní kapacity, které se nadále snaží modernizovat. Ovšem i přes současný moderní stav RSAF jsou schopnosti Saúdské Arábie promítat moc skrze armádu omezené. Podle Gregory Gause (2011: 177–178) je Saúdská Arábie stále vojensky slabá a nemůže skrze vojenskou sílu prosazovat své regionální cíle. Problémem je demografie státu. Ačkoliv populace Saúdské Arábie roste (viz kapitola 3.1 Demografie), velkou část populace tvoří cizinci, kteří nemohou sloužit v armádě. To snižuje odstrašující potenciál RSAF a její schopnost promítat moc v regionu. Patrná je tato skutečnost například ve vztahu k Íránu, který má taktéž ambice být vůdčí regionální mocností. Podle Bilala Saaba (2023: 4) měla irácká armáda v roce 2018 ve službě 350 000 vojáků v porovnání se 75 000 vojáky RSAF. Závěrem lze tedy říci, že vojenské kapacity Saúdské Arábie jsou sice moderní, ale jejich využití k prosazování regionálních zájmů jsou omezené a nedostačující k zisku vůdčí role v Perském zálivu.

4. Zahraničněpolitické cíle Saúdské Arábie

Zahraniční politika Saúdskoarabského království se soustředí na několik klíčových oblastí. Do jedné z těchto oblastí můžeme zařadit vztahy v rámci Rady pro spolupráci arabských států Zálivu. V Chartě Rady pro spolupráci arabských států Zálivu jsou zakotveny cíle, které jsou definovány jako koordinace, interakce a spolupráce. Vzhledem k tomu, že všechny zahrnuté státy jsou arabské, je cílem také posílení vazeb mezi národy. Tématy spolupráce jsou vědecký a technický pokrok, hospodaření s nerostnými surovinami a vodou, zemědělství a řada dalších aktivit (Secretariat General of the Gulf Cooperation Council ned. b). Jelikož je Saúdská Arábie v této organizaci významným členem, je její účast na fungování organizace spolu s formulací cílů a volbou nástrojů k jejich dosažení významným projevem tzv. měkké moci. Organizace může sloužit k navazování dobrých vztahů v regionu. V případě Saúdské Arábie se jedná o posílení jejího postavení v oblasti Perského zálivu. Až do 60. let 20. století neexistovala žádná organizace, která by region sjednocovala. Později byly vytvořeny projekty organizací, které nebyly realizovány.⁷ Navzdory neúspěšným pokusům měla Saúdská Arábie zájem prosazovat myšlenku sjednocení zemí v oblasti Perského zálivu. Důvodem byl zájem na ovládnutí regionu a rostoucí moc Íránu (Alasfoor 2007: 29; Ajavi – Kuznetsov 2014). Rada byla založena 25. května 1981 (Alasfoor 2007: 30). Tvořily ji Kuvajt, Katar, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Omán, Katar a Saúdská Arábie. Její sídlo je v Rijádu (Secretariat General of the Gulf Cooperation Council ned. a). Mezi realizované ekonomické projekty integrace patří společný trh, projekt společné energetické sítě GCC, celní unie a společná vojenská jednotka (Baabood 2023). Projekty GCC se netýkají pouze politiky a ekonomiky, ale také kultury. Rada financuje různé výstavy, festivaly a muzea ve všech státech Perského zálivu. To nejen posiluje vnitřní integraci, ale také pomáhá pozitivnímu postavení na mezinárodní scéně. V těchto aktivitách se tak odráží využívání měkké síly jako nástroje fungování GCC (Al-Noaimi nedatováno). Lze tak vyvodit, že Saúdská Arábie upřednostňuje udržování dobrých vztahů se zeměmi GCC a prostřednictvím této organizace chce zvyšovat svoji regionální moc. Podle autora je moc Saúdská Arábie taková, že ve skutečnosti stojí v čele celé organizace a díky tomu je nejsilnějším aktérem arabského světa (ibidem).

---

⁷ Například Organizace arabského průmyslu z roku 1975.

Dále je v rámci cílů zahraniční politiky zajímavé vnímat její reformy. Saúdský princ Muhammad bin Salmán provádí zahraniční politiku s aktivní diplomacií. Rijád potřebuje vyřešit konflikty, do nichž je zapojen v rámci Blízkého východu a Perského zálivu. Stejnými metodami se Rijád snaží navázat vztahy i mimo region, například s Čínou nebo Spojenými státy. V rámci spolupráce uspořádali Saúďové v roce 2022 několik summitů uvnitř Rady pro spolupráci v Zálivu. Saúdská Arábie se snaží udržovat status regionální mocnosti. Z tohoto důvodu podniká řadu kroků, které by to potvrdily (Jacobs 2023). Vztahy s mocnostmi mimo regionu, jako je právě Čína jí v tomto mohou dopomoci. Dalším příkladem aktivní diplomacie prince Mohammeda je obnovení diplomatických vztahů s Íránem v roce 2023 e (Crisis24 2022), což bude detailněji propsáno v kapitole 5. 3 Írán.

Dále v roce 2020 Saúdská Arábie iniciovala vznik Rady pro Rudé moře, která zahrnuje země s přístupem k moři (Custers 2021). To je další ukázkou aktivní diplomacie státu s cílem zvýšit regionální vliv a obchodní propojení regionu. Udržení příznivého obchodního klimatu je nezbytné nejen pro kvalitní zahraniční vztahy, ale také pro řádné fungování Vize 2030. Pokud jde o vztahy se Spojenými státy, tak vzájemné jsou vztahy jsou již navázány v bezpečnostních otázkách. V roce 2022 byla prohloubena i ekonomická spolupráce, jelikož bylo podepsáno několik dokumentů týkajících se hospodářské spolupráce a spolupráce v oblasti ropy (Jacobs 2023). Čína a Saúdská Arábie spolupracovaly také na úrovni diplomacie. Čína působila jako prostředník při jednáních mezi Teheránem a Rijádem (Saab 2023: 7). Saúďové navíc uzavřeli hospodářské smlouvy se zeměmi v Africe, Asii a Latinské Americe (Jacobs 2023).

Důležité je říci, že dlouhodobým zahraničněpolitickým cílem Saúdské Arábie je být *střední mocností*⁸ (Sager 2024: 2) a podle Luízy Cerioli (2023: 288–289) být regionální mocností a regionálním lídrem. Autorka argumentuje, že mezi lety 1971 až 2003 Saúdská Arábie neměla ambice být regionálním vůdcem, protože si byla vědoma svých limitů. Tento zájem Saúdská Arábie začala sledovat po americké invazi do Iráku v roce 2003. Dále autorka argumentuje, že klíčovou roli v přehodnocení regionálních ambic hrála nespokojenost Saúdské Arábie s vedením regionální politiky od USA a Íránu. Klíčovou roli pak dle Cerioli (2023: 299) také hrála rostoucí mocenské kapacity

---

⁸ Podle autora střední mocnost sleduje své zájmy zvyšováním regionálního, globálního vlivu a rozšiřováním svých vnějších vazeb.

Saúdské Arábie, což bylo ostatně pozorovatelné od počátku zkoumaného období, převážně v souvislosti s růstem příjmů z prodeje ropy. Podle Anoushiravana Ehteshamiho (2018: 89) Saúdská Arábie podnikla nutné kroky k tomu stát se regionální mocností od sedmdesátých let, ačkoliv jí chyběly vojenské a demografické kapacity k plnému naplnění tohoto cíle. V současnosti již Saúdská Arábie regionální mocností je a autor ji vnímá jako oživující se regionální mocnost (*resurgent regional power*) (Ehteshami 2018: 75). V následujících částech budou představeny případové studie, ve kterých budou zkoumány vztahy Saúdské Arábie s Íránem, Katarem a Spojenými arabskými emiráty. Vztahy budou zkoumány od počátku zkoumaného období v roce 1973. Čím blíže k současnosti, tím více bude vnímána role Saúdské Arábie coby regionální mocnosti s rostoucími ambicemi.

5. Vztahy se zeměmi Perského zálivu

5. 1 Katar

Vztahy Kataru a Saúdské Arábie jsou dlouhodobě napjaté a nepřilíš dobré. Coates Ulrichsen (2020: 18) ovšem odmítá myšlenku dávné nenávisti mezi oběma subjekty. Tyto myšlenky jsou podle něj ahistorické a zjednodušující. Autor ovšem uznává, že existuje geografii daná nerovnováha mezi velkým jádrem Arabského poloostrova (Saúdská Arábie) a periferií poloostrova, což je například právě geograficky malý Katar, který vyčnívá z pobřeží Saúdské Arábie. Tímto geografickým rozdílem je podle něj determinováno, že Katar v průběhu času pravidelně čelili pokusům saúdských vládců o projekci moci a posílení vlivu na poloostrově. Podle autora například ovlivňovala vzájemné vztahy série hraničních incidentů z let 1992 až 1994 (ibid.: 29). Katar byl podle autora v tzv. „saúdském stínu“ (*Saudi shadow*) (ibid.: 30). Vliv Saúdské Arábie měl dopad na rozhodovací proces katarské zahraniční politiky, jelikož se tato země obávala invaze. Z této závislosti se Kataru podařilo dostat až po rozvoji ekonomických projektů jako je těžba a zpracování zkapalněného zemního plynu (ibidem). Na tomto srovnání lze vidět vliv saúdskoarabských vojenských kapacit na politiku Kataru.

Současné porovnání mocenských kapacit hovoří více pro Saúdskou Arábii. Zatímco populace Saúdské Arábie je 36,3 milionů obyvatel (Global Media Insight 2024), tak populace Kataru je 2,7 milionů s tím, že ale méně než 15 % populace jsou etničtí Katařané (Arabové) (World Population Review nedatováno). Dále rozloha Saúdské Arábie je 2 217 949 km², zatímco u Kataru je to 11 610 km² (Sherifa 2011: 1; World Data ned. a). Navíc jedinou pozemskou hranici má Katar právě se Saúdskou Arábií (viz příloha č. 1), což výrazně zvyšuje schopnosti Saúdů promítat v Kataru svoji moc. Velikost armády není v rámci Kataru špatná. V roce 2024 měl podle Global Firepower (ned. a) údajně v aktivní službě až 66 650 mužů, k tomu 92 stíhacích letounů a 99 tanků. Ovšem v porovnání se Saúdskou Arábií se stále jedná o malé číslo, jelikož ta má podle Global Firepoweru (ned. c) až 283 stíhacích letounů a až 1485 tanků. Jediné, v čem má Katar alespoň částečné schopnosti se vyrovnat nebo zmírnit vliv Saúdské Arábie, jsou ekonomické kapacity. Ačkoliv je HDP Saúdské Arábie v základu větší než Kataru, což je dáno daleko větší populací, tak celkové HDP Kataru v roce

2019 bylo 191,849 miliard dolarů. HDP per capita Kataru bylo o rok dříve největší na světě (Milipol Qatar nedatováno). Katar se dlouhodobě drží v pěti největších státech s největším HDP per capita, například v roce 2022 byl pátý s 114 648 per capita, což je pro porovnání o 27 000 více než Spojené arabské emiráty a téměř dvakrát více než Saúdská Arábie (Worldometer ned. a).

Zdroje příjmů jsou export ropy a zkapalněného zemního plynu, přičemž na území Kataru se nachází až 13 % světových zásob zemního plynu, což je třetí největší počet na světě (Worldometer ned. b). Z těchto příjmů a ekonomické síly vznikají Kataru velké rozpočtové přebytky (Milipol Qatar nedatováno). Tyto přebytky může Katar využívat k financování své aktivní zahraniční politiky a ovlivňovat tak státy i nestátní aktéry ve svůj prospěch. Katar také může posilovat svojí měkkou moc, například organizováním finančně náročného Mistrovství světa ve fotbale 2022. Přes finanční sílu Kataru je ale třeba říci, že i ekonomické kapacity má veskrze významnější Saúdská Arábie, což je determinováno většími geografickými a populačními kapacitami. Katar je ovšem stále silný ekonomický stát, což lze usoudit z vysokého HDP per capita.

Podle Abdula Rezaka Bilgina (2018: 118) využívá Saúdská Arábie vůči Kataru svoji větší populaci a velikost, aby se pomocí vojenských a ekonomických kapacit snažila prosadila svoji hegemonii vůči vládě v Dauhá. Mocenský souboj obou zemí lze pozorovat zvláště po Arabském jaru⁹ (Council on Foreign Relations nedatováno). Podle Any Echagüe (2014: 14) lze právě od roku 2011 pozorovat proměnu zahraniční politiky Saúdské Arábie. Podle autorky se Saúdové posunuly od využívání tradiční měkké moci k silovějším nástrojům a reálného využití vojenské síly v Bahrajnu a dodávání zbraní rebelům v Sýrii. Autorka také hovoří o více konfrontační politice vůči Kataru. Tato více konfrontační politika byla podmíněná právě událostmi Arabského jara, protože Saúdská Arábie a Katar často podporovaly odlišné strany nepokojů a občanských válek na Blízkém východě. Katar aktivně podporoval hnutí Muslimské bratrstvo ve snaze transformovat vlády v Egyptě, Tunisku, Jemenu a Libyi. Saúdská Arábie tyto kroky vnímala negativně (Khatib 2014: 5). Saúdští monarchové vnímali Muslimské bratrstvo jako bezpečnostní hrozbu pro svůj režim a v roce 2014 zakázali jeho působení v zemi. O rok později dokonce zakázali knihy autorů, spojených s Muslimským bratrstvem (Cavusoglu 2020: 96). V tomto spočívá jeden z důvodů, proč jsou vzájemné vztahy

---

⁹ Arabské jaro jen potvrdilo rozkol mezi sunnity a šíity, kteří byli opět podporováni Saúdkou Arábií a Íránem (Council on Foreign Relations nedatováno).

napjaté. V případě úspěchu Muslimského bratrstva na Blízkém východu by Saúdská Arábie ztratila svůj regionální vliv. Wojciech Grabowski (2016: 355) z tohoto důvodů popisuje tento spor jako „bitvu o regionální vůdcovství“. V březnu roku 2014 stáhla Saúdská Arábie, společně se Spojenými arabskými emiráty a Bahrajnem, své velvyslance z Katarského hlavního města Dauhá (Coates Ulrichsen 2020: 58). Cílem bylo vytvořit takový diplomatický tlak, aby Katar přestal podporovat Muslimské bratrstvo a akceptoval saúdské regionální vůdcovství. Tento diplomatický tlak se ovšem nepodařil. Katar dál pokračoval ve své aktivní regionální politice.

V důsledku katarské aktivity na Blízkém východě se Saúdská Arábie společně se spojenci rozhodla¹⁰ pro ještě přísnější postup vůči Dauhá. Saúdská Arábie vůči Kataru využila svých ekonomických kapacit a uvalila se spojenci na Katar sankce a blokádu. Podle Richarda Nephewa (2020: 10) byly sankce uvaleny ze tří důvodů:

- Neshody s tím jak postupovat vůči Íránu
- Neshody jak postupovat vůči islámským skupinám a teroristům¹¹
- Frustrace z podoby regionálního vůdcovství

Sankce a blokáda vůči Kataru byla velice přísná. Bylo zakázáno létat do Kataru přes území Saúdské Arábie, Bahrajnu a Spojených arabských emirátů. Tyto země také uzavřely Kataru své přístavy. Při pohledu na mapu (viz příloha č. 1) si lze povšimnout, jak velkou komplikací byla z geografického hlediska tato blokáda. Saúdská Arábie využila svých geografických kapacit vůči Kataru. Saúdové také využili svých ekonomických kapacit, jelikož zakázali veškerý export a import zboží do Kataru (Nephew 2020: 12).

To, že se Katar přibližuje k Íránu a nabourává roli Saúdské Arábie jako vůdčí mocnosti v Perském zálivu, vyústilo ve 13 požadavků, které měl Katar splnit, aby byla blokáda zrušena. Tyto požadavky byly v podstatě deseti denním ultimátem. Nejvýznamnějšími body bylo například přestřížení diplomatických vztahů s Íránem. V tomto případě se jednalo o skrytý regionální souboj o vůdcovství s Íránem. Další body bylo přestřížení veškeré podpory teroristickým organizacím. Významné je v tomto hlavně již zmíněné muslimské bratrstvo, uzavření katarské televize *Al Jazeera* a dalších

---

¹⁰ Kromě spojenců z roku 2014 (Bahrajn, Spojené arabské emiráty) se k blokádě přidal i Egypt.

¹¹ Katar byl dokonce obviňován z toho, že podporuje některé teroristické skupiny, jako je například Al Kaida (Hudema 2017).

katarských médií. V neposlední řadě měla být také zrušená vojenská spolupráce s Tureckem a zrušení přítomnosti jeho vojsk v zemi (Wintour 2017).

Jednalo se o výrazné požadavky, které Katar odmítl a tudíž pokračovala blokáda. Ovšem Katar měl výhodu kvalitní vztahů s Íránem, který v rámci geopolitické rivality se Saúdskou Arábií, využil situace a poskytl pro Katar vzdušný prostor. Írán Kataru pomohl s nedostatky jídla, které vznikly kvůli blokádě a zákazu exportu ze Saúdské Arábie. Írán v rámci koridoru poslal do Kataru letadla plná jídla (Clarke 2017). Katar díky Íránu blokádu zvládl. Podle Sébastiena Boussois (2019: 227) Katar zoufalé potřeboval regionální partnery. Kromě Íránu se mu podařilo navázat vztahy i s Tureckem. Tito dva významní regionální aktéři pomohli Kataru diverzifikovat svůj import a blokádu tak přečkal (ibid.: 228).

V roce 2021 Saúdská Arábie a její spojenci zrušili svou blokádu a navázali s Katarem vztahy (Ramani 2021). Cíle blokády se nepodařilo naplnit. Katar stále zůstal blízkým partnerem Íránu, což lze dokázat například návštěvou íránského prezidenta Ebrahima Raisi při jeho návštěvě Dauhá v roce 2022. Během této návštěvy obě země mezi sebou podepsali celou řadu obchodních, sportovních, kulturních i diplomatických dohod (Motamedi 2022). Taktéž se Saúdské Arábii nepodařilo přerušit katarské aktivity v podpoře islámských organizací na Blízkém východě. Katar je například podporovatelem hnutí Hamás, kterému od roku 2018 vyplácel finanční podporu (Elbagir et. al. 2023). Financování a podpora Hamásu je jednoznačně způsob, kterým se Katar snaží získat pozici regionálního leadera vedle Saúdské Arábie (Kusumawijaya – Machmudi 2022: 12). Ekonomické a geografické kapacity v tomto případě selhaly. Saúdská Arábie také využívala své vojenské kapacity v rámci hrozeb vůči Kataru. Už v roce 2017 se Katar obával, že Saúdská Arábie svojí přítomností na hranici s Katarem hrozí vojenskou intervencí v zemi (Hungerford – Reid 2017). V roce 2018 Saúdové také hrozili intervencí v návaznosti na Katarský nákup raketových systémů S-400, které by svým doletem mohly zasáhnout i Saúdskou Arábii (The New Arab 2018).

Využití tvrdé moci, ať už vojenské, ekonomické nebo diplomatické, vůči Kataru z pohledu Saúdské Arábie selhalo. Ačkoliv mají saúdové v základu vyšší mocenské kapacity, které jsou determinovány její populací a rozlohou, tak se jim nepodařilo navázat pevně Katar na svou zahraniční politiku a učinit z nich důvěryhodné partnery. Richard Nephew (2020: 21) píše o tom, že katarská vládní představitelé indikují ještě

větší odhodlanost ustoupit ze své suverénní zahraniční politiky. Údajně by i katarská populace odmítá jakékoliv přiblížení se Saúdské Arábii, protože ji viní za nedostatky jídla v roce 2017 a celkově je tato otázka veřejně citlivá. Saúdské Arábii se nepodařilo vynutit si body ze třinácti bodového ultimáta z roku 2017. Jak již bylo zmíněno, tak Katar dále pokračuje ve svých regionálních operacích a má dále kvalitní vztahy s Íránem. Dále stanice Al Jazeera stále vysílá a základna Turecka je stále v Kataru, přičemž se turečtí vojáci například podíleli na ochraně fotbalového mistrovství světa v roce 2022 (Associated Press News 2022). U Kataru zcelajistě neplatí, že by vnímal Saúdskou Arábii jako regionálního leadera. Ačkoliv má Saúdská Arábie větší mocenské kapacity, tak je nemohla vůči Kataru efektivně využít. Katar se totiž dokázal z krize dostat díky Íránu, který svými signifikantní mocenskými kapacitami (viz kapitola Írán) dokázal ujistit Katar, že se nemusí Saúdské Arábii podvolit. Krize v Kataru je jasnou ukázkou toho, že ačkoliv je Saúdská Arábie schopna projektovat svoji moc, tak naráží na Írán, který má taktéž ambice být vůdčí regionální mocnost (Morady 2011: 83).

5. 2 Spojené arabské emiráty

Spojené arabské emiráty disponují společnou hranicí se Saúdskou Arábií, což velice ovlivňuje jejich vzájemné vztahy. V počátku zkoumaného spolu tyto dva státy neměly dobré vztahy. Podle Coatesa Ulrichsena (2020: 25) saúdští vládcí ze začátku odmítali uznat nezávislost SAE a učinili tak až v roce 1974¹², protože předtím měli oba státy mezi sebou hraniční spory. Podle Guido Steinberga (2020: 12) byly ovšem obě země blízkými spojenci již od roku 1971. Podle autora mladý stát v podstatě zastával roli juniorního partnera Saúdské Arábie, který zpravidla následoval politiku svého většího souseda. Tento vztah byl v základu podmíněný většími mocenskými kapacitami Saúdské Arábie, které byly determinovány již její velikostí.

Z mocenských kapacit stojí za zmínku převážně vojenská síla. Na počátku sedmdesátých let totiž SAE neměla ani vlastní jednotnou armádu. Jednotlivé emiráty měly své vlastní ozbrojené složky. O vytvoření vlastních složek bylo rozhodnuto až v roce 1976. V následujících letech ovšem pokračovaly problémy v balancování moci jednotlivých emirátů a jejich armádních sil (Ardemagni 2015: 45). V tomto kontextu je silnější pozice Saúdské Arábie pochopitelná. Jelikož měly ovšem obě země dobré

---

¹² Spojené arabské emiráty získaly nezávislost v roce 1971.

partnerství, tak Saúdové neměli potřebu prosazovat své zájmy pomocí tvrdé moci. Spíše se obraceli na měkkou moc s cílem být pro Spojené arabské emiráty atraktivní. To se týká i vojenství. Saúdové měli vliv na vytvoření armádních sil SAE, což potvrzuje i Eleonora Ardemagni (2015: 45) ve formě poradenství.

Podle Steinberga (2020: 12, 16) přestává být SAE juniorním partnerem Saúdské Arábie až po roce 2000. Zvláště pak hovoří o roku 2011, kdy v SAE roste vliv šejka Mohammeda Bin Zayeda¹³, který se stává aktivním regionálním hráčem. Saúdský vliv také omezují rostoucí ekonomické a vojenské kapacity SAE. Obě země však zůstávají důležitými partnery, což může být dáno společnými zahraničněpolitickými prioritami. Steinberg (2020: 16) v tomto kontextu hovoří o společném odporu k Arabskému jaru z roku 2011. Dalším důvodem může být mocenský nepoměr mezi oběma státy.

Zatímco rozloha Saúdské Arábie je 2 217 949 km² s populací 36,3 milionů obyvatel, tak rozloha SAE je 83 600 km² a v roce 2024 měla země 9 441 000 obyvatel (Sherifa 2011: 1; Global Media Insight 2024; World Data ned. b). Ačkoliv je tento geografický a demografický nepoměr menší, než například nepoměr Kataru vůči Saúdské Arábii, tak se stále jedná o rozdíl, který staví SAE do slabší pozice. Společná hranice obou států také umožňuje Saúdské Arábii jednodušeji promítat svoji moc vůči emirátům. Dále srovnání vojenských kapacit je takové, že dle Global Firepower (GFP ned. b) má SAE v aktivní službě 65 000 vojáků, 99 stíhacích letounů a 354 tanků, zatímco Saúdská Arábie má 75 000 vojáků, 283 stíhacích letounů a až 1485 tanků (GFP ned. c). Ačkoliv jsou saúdské síly větší a zvláště v počtu tankových sil Saúdská Arábie dominuje, tak je třeba dodat, že vojenská síla SAE není zanedbatelná. Emiráty by bylo pravděpodobně více náročnější vojensky zastrašit, než právě Katar. SAE se také může spoléhat na silné ekonomické kapacity. Obě země jsou významnými producenty ropy. Saúdská Arábie je největším exportérem ropy na světě s 12 440 000 miliony a SAE je šestým největším producentem ropy na světě (Twin 2024). Emiráty se díky dobrému hospodaření s ropnými rezervami podařilo vybudovat silný hospodářský sektor a vysoké finanční příjmy (International Monetary Fund. External Relations Dept. 2002: 332).

---

¹³ Šejk Mohammed Bin Zayed je od roku 2022 prezidentem SAE, ale již předtím disponoval velkým vlivem.

Jak již bylo řečeno, tak rostoucí ekonomické kapacity SAE vyústily nižší závislosti na Saúdské Arábii a ztrátě statusu jejího juniorního partnera. Ropa v tomto hrála klíčovou roli. Stejně jako Katar, i SAE má velké HDP per capita a v roce 2022 ho mělo šesté největší na světě. HDP per capita tehdy činilo 87 729 dolarů (Worldometer ned. c.). Sílu její ekonomiky lze pozorovat i na faktu, že společnost Brand Finance (cit. dle Stickings 2024) označila ekonomiku jako „silnou a stabilní“. Ve svém žebříčku států dle měkké síly udělila SAE za ekonomiku 10 bodů z 10. Z těchto faktů vyvozují závěr, že Saúdská Arábie má k dispozici geografické, demografické a vojenské kapacity, které by mohla případně využít pro prosazování svých zájmů v SAE. V kapitole, která se zabývala Katarom bylo zjištěno, že Saúdská Arábie využívá své kapacity k tomu, aby Katar následoval saúdské regionální vůdcovství (viz kapitola 5. 1 Katar). Soudím, že v případě, že by se zahraniční politika začala odvracet od dlouhodobého partnerství se Saúdskou Arábií, tak by vůči SAE mohly být superiornější geografické, demografické a vojenské kapacity. Výrazně složitější by to bylo u silných ekonomických kapacit SAE.

Jak již bylo zmíněno, tak po Arabském jaru mají obě země podobné zájmy. SAE například byly členem koalice, která přerušila diplomatické vztahy a uvalila na Katar v roce 2017 a blokádu (Nephew 2020: 12). Obě země měly v případě Kataru podobné zájmy. Podle Steinberga (2020: 27) ovšem existoval rozdíl, že zatímco Saúdům primárně vadily katarské vztahy s Íránem, tak SAE primárně nesouhlasilo s katarskou podporou pro islamistické skupiny.¹⁴ SAE se účastnilo po boku Saúdské Arábie koalice na podporu vládních sil při občanské válce v Jemenu. Podle Anny Sunik (2018: 69) to byly SAE se Saúdskou Arábií, kdo inicioval vojenskou intervenci proti šíitským milicím v zemi.¹⁵ Na tomto působení vůči Kataru a v občanské válce v Jemenu si lze povšimnout společného postupu obou zemí. Saúdská Arábie v tomto případě nemělo důvod využívat své mocenské kapacity k usměrňování zahraniční politiky SAE, protože obě země měly stejné zájmy.

Jak již bylo zmíněno, SAE již nelze vnímat jako saúdského juniorního partnera. Jestliže nebude SAE ohrožovat pozici Saúdské Arábie, jakožto vůdčí mocnosti Perského zálivu a budou společně postupovat v rámci regionálních otázek, tak Saúdská Arábie nebude nucena využívat tvrdé nástroje k prosazení své regionální politiky. Je nutné vnímat, že oba státy jsou ekonomicky velice silné a atraktivní v rámci měkké síly

---

¹⁴ Například Muslimské bratrstvo.

¹⁵ Primárně se jednalo o Hútiye, kteří byli podporováni Íránem.

(Arab News nedatováno). Saúdskou Arábií by do budoucna mohla ohrožovat atraktivnost a stále rostoucí finanční síla SAE, která může být převedena do silnější role v regionální politice. Silnější emiráty by mohly ohrozit saúdské vůdcovství Perského zálivu. V roce 2023 údajně saúdský princ Mohammed bin Salman hrozil SAE ekonomickou blokadou, podobnou té vůči Kataru z let předešlých. Oficiálně spor spočíval v tom, že se obě země nedokázaly dohodnout na limitech produkce ropy v rámci OPEC. Neoficiálně byl ovšem katalyzátorem sporu geopolitický a ekonomický vliv SAE (MEE 2023). Na tomto můžeme pozorovat, že Saúdská Arábie se velice obává o své regionální postavení a je ochotna využívat své kapacity vůči státům v Perském zálivu.

5.3 Írán

V kontextu vztahů mezi Íránem a Saúdskou Arábií se obecně hovoří o vzájemné rivalitě, regionálním soupeření, soupeření o pozici regionálního vůdcovství a dokonce až o studené válce (Tzemprin – Jozić – Lambaré 2015: 187–190; Rich 2012: 471). Podle Simona Mabona (2013: 4–5) je rivalita podmíněná geopolitickými a ideologickými faktory. První faktor je ovlivněn soupeřením o regionální moc a vliv v geograficky významném Perském zálivu. Aktér, který má větší vliv v tomto zálivu získá i větší globální moc. Druhý faktor je založený na vlivu v rámci muslimského světa, který je podmíněn soupeřením mezi dvěma odlišnými větvemi Islámu¹⁶. Toto soupeření bylo velmi ovlivněno Íránskou islámskou revolucí v roce 1979 (Mohammed – Moorthy 2019: 1). Výsledkem této revoluce byla změna moci v Íránu, který se stal islámskou republikou s šíitským duchovenstvem v čele (Boucek – Sadjadpour 2011). Podle Simona Mabona (2013: 4–5) byla Saúdská Arábie zranitelná při deklarovaných íránských ambicích na významné roli v islámském světě. Podle autorů se tato revoluce z tohoto důvodu stala katalyzátorem vzájemné rivality.

Jelikož jsou Írán a Saúdská Arábie regionálními rivaly, tak se jejich soupeření obecně projevuje tak, že si oba aktéři volí opačné strany regionální konfliktů a vedou tak zástupné války (Naghizadeh 2019: 138). Obě strany se tak snaží podporovat sunnitské a šíitské skupiny v regionu pro posílení vlastní pozice. Během íránsko-irácké války v roce 1980 Saúdové podporovali Irák, protože se obávali rostoucí moci Teheránu

---

¹⁶Saúdská Arábie vyznává sunnitský Islám, Írán vyznává Islám šíitský.

v regionu. Írán mezitím podporoval šíitské skupiny (Mamchii 2023). Saúdská Arábie půjčila Iráku 25 milionů dolarů ve formě nízkouročných půjček a dodávala mu ropu. Irácká ropa byla přepravována novým systémem ropovodů vedeným přes Saúdskou Arábii (Dris-Ait-Hamadouche – Zoubir 2007: 113). Mnoho arabských a západních zemí se postavilo na stranu Iráku. V roce 1988 mezinárodní izolace donutila Írán přijmout mírovou dohodu navrhnoutou OSN (Mahmoud 2020). V tomto roce Saúdská Arábie zakázala Íráncům navštěvovat Mekku, a to z důvodu ukončení diplomatických vztahů (Ajavi–Kuznetsov 2014). Na této aktivitě lze vidět první příklad regionálního soupeření mezi oběma aktéry.

Svržení sunnitského diktátora Saddáma Husajna v roce 2003 Spojenými státy vedlo k posílení vlivu Íránu. Protože v irácké vládě již nebyla silná osobnost, která by se mu postavila (Marcus 2019). Po jeho svržení započal boj mezi sunnitskými a šíitskými skupinami, které soupeřily o moc v zemi. Tyto skupiny dostávaly finanční podporu ze Saúdské Arábie a Íránu. Vliv Íránu byl silnější, a tak se 30. ledna 2005 chopili moci šíitští povstalci (Kemp 2005: 2; The Associated Press 2006). Tato konfrontace bývá označována jako studená válka (Khan 2020). Na základě těchto údajů lze pochopit, že díky rozpočtovému přebytku a rostoucí ekonomice mohla Saúdská Arábie po ropném boomu v roce 1973 začít realizovat svůj cíl, stát se regionální velmocí. O vedoucí postavení v regionu však usiloval také Írán. Některé okolnosti, jako například smrt Saddáma Husajna, byla pro Írán vhodná. Pro něj to znamenalo, že se mu naskytla příležitost převzít prostřednictvím šíitských skupin kontrolu nad Irákem a rozšířit zde svůj vliv. Ačkoli obě strany těchto okolností využily, přičemž Írán byl úspěšnější. Gregory Gause III (2014: 13) v tomto kontextu hovoří o tom, že Saúdská Arábie dlouhodobé soupeření o vliv v Iráku na úkor Íránu ztratila. Jak již bylo zmíněno, tak v současnosti se jedná o regionální rivaly, kteří spolu soupeří o pozici regionálního vůdcovství. Narozdíl od vztahů Saúdské Arábie s Katarom a SAE je ovšem rozložení sil daleko jiné.

Ačkoliv je Írán rozlohou menší než Saúdská Arábie, která má rozlohu 2 217 949 km² (Sherifa 2011: 1), tak velikost Íránu 1 648 195 km² (World Data ned. c) je o poznání signifikantnější, než rozloha Kataru a SAE. Írán má ovšem signifikantní populační převahu vůči Saúdské Arábii. Populace Íránu je 89 693 481 obyvatel (Worldometer ned. d), což je více než dvakrát tolik než saúdských 36,3 milionů (Global

Media Insight 2024). To se projevuje ve vojenských kapacitách. S vyšší populací má Írán k dispozici i více mužů do armády. Zatímco Írán měl v roce 2018 ve službě 350 000 vojáků, tak Saúdská Arábie má pouhých 75 000 vojáků (Saab 2023: 4). Jak již bylo zmíněno, tak armáda je důležitým nástrojem Saúdské Arábie k odstrašení Íránu. Ovšem výrazně menší armáda a populace omezují schopnosti Saúdské Arábie promítat moc vůči Íránu a taktéž oslabuje její regionální mocenskou pozici. Saúdové v tomto případě musí spoléhat na své ekonomické kapacity. V rámci HDP per capita lze pozorovat silné postavení Saúdské Arábie vůči Íránu. Zatímco HDP per capita Íránu bylo v roce 2022 bylo 4 669 dolarů a maximum za celé výzkumné období bylo 8 329 dolarů, tak Saúdská Arábie má HDP per capita 30, 447 dolarů (The World Bank ned. b). Írán je významným producentem ropy, stejně jako Saúdská Arábie. Ovšem ta porovnání obou zemí stále produkuje téměř třikrát více, než Írán (Worldometer ned. e). V rámci exportu ropy je rozdíl ještě markantnější. Saúdská Arábie je největším exportérem ropy na světě s 12 440 000 barelů denně v roce 2022, zatímco Írán není ani v deseti největších exportérech na světě (Twin 2024). Írán ve stejném roce exportoval pouze mezi 810 000 až 1 200 000 miliony barelů denně. Tento rozdíl je způsobený sankcemi v souvislosti s íránským jaderným programem, na který je íránský ropný průmysl citlivý (Rome 2022). Tento rozdíl v exportu přináší ohromné prostředky přináší Saúdské Arábii ohromné finanční prostředky. Írán naopak v důsledku sankcí tyto výdělky ztrácí.

Podle Meira Litvaka (2017: 49) se vzájemná rivalita obou zemí eskalovala po Arabském jaru, které se proměnilo v zástupné regionální soupeření. Největším projevem vzájemného soupeření je občanská válka v Jemenu. V Jemenu začaly nepokoje, které vyústily v občanskou válku v roce 2015. V této válce stály na jedné straně vládní síly mezinárodně uznaného prezidenta Abd Rabú Mansúr Hádí a rebelská šíitská skupina Hútiů.¹⁷ První strana je podporována Saúdskou Arábií, zatímco Hútijové jsou podporováni Íránem. Z tohoto důvodu je i přes fakt, že konflikt započal z důvodu vnitřních záležitostí, považován jako zástupná válka mezi těmito státy (Karakir 2018: 124, 145). V rámci akademické sféry panuje debata o tom, jestli není občanská válka zásupným konfliktem mezi Íránem a Saúdskou Arábií, přičemž najít shodu není možné. Důležitý je ovšem fakt, že samotná Saúdská Arábie vnímá Hútije jako zástupnou skupinu Íránu, jak píše Peter Salisbury (2015: 1). Z tohoto důvodu považuje Saúdská

---

¹⁷ Ve válce působila také Jižní přechodná rada se sídlem v Adenu. Ta ovšem uzavřela s vládou v roce 2019 mírovou smlouvu a vstoupili do koalice proti Hútiům (Kerr 2019).

Arábie občanskou válku jako regionální soupeření s Íránem a vlastní bezpečnostní hrozbu. Podle Seta Jonese et. al. (2021: 11) demonstrovali Hútijové a Írán schopnosti dlouhodobě ohrožovat Saúdskou Arábii, například přes útoky balistických raket. Z tohoto důvodu musela Saúdská Arábie věnovat na odrazení Hútiů rozsáhlé vojenské kapacity.

Saúdská Arábie dokonce využila své vojenské kapacity, aby přímo v Jemenu vůči Hútiům zasáhla. V roce 2015 Saúdové vytvořili koalici, v níž se ujali vedení. Cílem koalice bylo ochránit občany Jemenů a zabránit Hútijům, aby zemi ovládli (Velvyslanectví Království Saúdské Arábie 2016). V březnu tohoto roku zahájila Saúdská Arábie přímou vojenskou intervenci, ve které proti rebelům využívala převážně letecké a námořní údery (ACLEED 2024).

Podle May Darwiche (2018: 127) učinila Saúdská Arábie intervenci z toho důvodu, aby potvrdila status vůdčí regionální mocnosti. Jelikož Saúdská Arábie považuje válku, jako zástupný souboj s Íránem, tak lze považovat využití tvrdé moci vojenských kapacit vůči Hútiům i jako jejich částečné využití vůči Íránu. Saúdské Arábii měla ovšem i přes moderní a silné vojenské kapacity problémy prosadit své zájmy. V období 2015 až 2022 probíhal s Húti přeshraniční letecký souboj, ve kterém rebelové například útočili na pro Saúdy ekonomicky významné ropné rafinerie (ACLEED 2023). Hútijové v roce 2023 zaměřili své operace převážně vůči Izraeli. Ovšem hrozba útoků je pro Saúdskou Arábii stále reálná, protože rakety a drony hútiů¹⁸ mají dostřel na všechny strategické cíle státu (Defense Intelligence Agency 2024: 4, 10).

Zajímavé je, že Saúdská Arábie v této válce využívá taktéž měkké nástroje, ve kterých soupeří s Íránem. Podle Roda a Himmera (2023: 101, 103) jsou klíčovými měkkými nástroji saúdská média a financování náboženských škol. Oba nástroje společně prosazují wahhábistický sunnitský Islám. V tomto lze vidět soupeření sunnitské víry se šítským Islámem. Autoři ovšem dodávají, že ačkoliv Saúdská Arábie měkké nástroje využívá, tak primárními jsou stále silové nástroje, které stát využívá v prosazení svých zájmů (ibid.: 2023: 115). Na tomto lze pozorovat, že Saúdská Arábie využívá rozličné nástroje v rámci regionálního soupeření s Íránem.

---

¹⁸ Tyto systémy jsou Hútiům dodávány právě z Íránu.

Jak již bylo zmíněno, tak Saúdská Arábie má početně slabší vojenské kapacity v porovnání s Íránem. Přesto je podle Saaba (2023: 1) armáda jedním z nástrojů, jak zastrašit íránskou hrozbu. Těmi dalšími jsou diplomacie a vnější ochrana. Ta má být zajištěná blízkou spoluprací s USA. Obě země mají hluboké vojenské propojení již od první války v Zálivu (viz kapitola 3.3 Vojenské kapacity) a Saúdská Arábie pravidelně nakupuje zbraně od USA, aby posílila své vojenské kapacity vůči Íránu (Lee 2022). V tomto se projevuje snaha Saúdské Arábie být střední světovou mocností a mít intenzivnější vnější vazby mimo region (viz kapitola 4. Zahraničněpolitické cíle). V rámci diplomacie se projevuje aspirace Saúdské Arábie být regionální mocností. V rámci regionálního soupeření se podařilo postupovat společně s GCC vůči regionálnímu vlivu Íránu, který navazoval bližší vztahy s Katarom (viz ekonomická a diplomatická blokáda Kataru). Saúdové využívají ekonomické prostředky i vůči samotnému Íránu.

Dle Saeeda Mirtorabiho (2019: 201) vedla Saúdská Arábie v období 2011 až 2016 útočnou ropnou politiku vůči Íránu, aby oslabila její rostoucí moc v regionu. Saúdové v tomto případě podle autora využili své superiornější pozice v produkci a exportu ropy vůči Íránu. Saúdská Arábie využívala své ropné ekonomické kapacity vůči Íránu například ve snaze snížit světové ceny ropy v rámci organizace OPEC (Mirtorabi 2019: 206–207). Tento krok měl vytvořit tlak na íránský státní rozpočet, který je na příjmech z ropy závislý a jež byl pod velkým tlakem z důvodu mezinárodních sankcí.¹⁹ Írán se v roce 2015 dohodl s mezinárodním prostředím a hlavně USA na zastavení svého programu výměnou za uvolnění sankcí. Saúdská Arábie s touto dohodou nesouhlasila (Al Jazeera 2015) a z tohoto důvodu vytvářela i po roce 2015 ropný tlak na Írán, aby mu zabránila návrat na mezinárodní trh s ropou. Saúdové byli taktéž aktivní v rámci prosazování mezinárodních sankcí vůči Teheránu (Mirtorabi 2019: 207). Na tomto chování lze jednoznačně pozorovat schopnosti Saúdské Arábie využití svých silných ekonomických kapacit jako tvrdou moc vůči svému regionálnímu rivalovi.

V současnosti se postupně začíná hovořit o normalizaci vztahů mezi Íránem a Saúdskou Arábií. Oba státy v roce 2023 prostřednictvím Číny obnovily své diplomatické vztahy (Cafiero 2024). Dohoda a oteplení vztahů výsledkem nového zahraničněpolitického cíle státu, a to ekonomického rozvoje v rámci Vize 2030. Eskalace vztahů by mohla podle autorky tento projekt ohrozit (Farouk 2022). V

---

¹⁹ Tyto sankce byly motivovány íránským jaderným programem.

budoucnu bude zajímavé zkoumat, jestli se toto uvolnění vztahů nepromění v ohrožení Saúdské ambice být regionální mocnost. Dohoda z roku 2023 vyústila například v bližší ekonomické vazby SAE s Íránem (Kerr – Bozorgmehr 2023). Uvolnění vztahů se Saúdskou Arábií by také mohlo znamenat dlouhodobě bližší vztahy Íránu s Katarem a SAE, čímž by Írán získal podporu pomyslného finančního pilíře Perského zálivu. Z tohoto důvodu je možné, že by saúdská pozice regionální mocností mohla být ohrožena silnějším vlivem Íránu.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jak se geografie a mocenské kapacity Saúdské Arábie promítají do podoby její regionální politiky a mocenských vztahů se zeměmi Perského zálivu. Během výzkumu jsem představila teoretické koncepty, které jsem využila následně pro svůj výzkum. V něm jsem nejprve představila mocenské kapacity Saúdské Arábie. Bylo zjištěno, že je Saúdská Arábie postupem v rámci zkoumaného období navyšovala. Toto navyšování koreluje s růstem světových cen ropy, které se pozitivně promítalo do přebytků saúdského rozpočtu. V návaznosti na tento růst byla například modernizovaná RSAF. Saúdská Arábie pak získala signifikantní ekonomické kapacity, které podporují její pozici regionální mocnosti. Problémem pro její mocenské postavení je ovšem závislost na příjmech z ropy. Tuhle závislost má výrazně snížit plán *Vize 2030*. Dalším problémem je demografie státu. Na poměrně velké rozloze státu se nachází populace, která je více než dvakrát menší než populace rivalského Íránu. Dále 41,7 % populace jsou cizinci, kteří nemohou sloužit v armádě. To je dle mého názoru taktéž komplikace, která ohrožuje saúdské regionální postavení. Nikoliv vůči Kataru a SAE, ale vůči Íránu.

Následně jsem využila zkoumané mocenské kapacity, abych aplikovala, jak se projevují do vztahů se zkoumanými státy, jejichž zahraniční vztahy se Saúdskou Arábií jsem zkoumala. Zkoumané státy byly zvoleny na základě Mehrana Kamravy (2011: 10) a jeho tří pólů regionální politiky. Jednalo se o finanční pól Kataru a Spojených arabských emirátů a vojenský pól Írán. Nejprve bylo ovšem nutné zjistit zahraničněpolitické cíle Saúdské Arábie. Ukázalo se, že je Saúdská Arábie aktivním participantem regionální organizace GCC. Dle Baabood (2023) je v organizaci tak mocná, že ve skutečnosti stojí v čele organizace. To je pro Saúdy významné, protože přes organizace mohou šířit svou moc v Perském zálivu. Taktéž bylo zjištěno, že saúdský korunní princ Muhammad bin Salmán prosazuje reformní politiku, jejímž cílem je pomocí diplomatických styků navazovat blízké vztahy v regionu. Příkladem takového projektu je Rada pro Rudé moře. Aktivní diplomacie má za cíl pomoci státu v naplnění *Vize 2030*. Veskrze je ovšem zahraniční politika Saúdské Arábie poháněna myšlenkou udržet si status regionální mocností. Tento stát již od počátku zkoumaného období prováděl kroky, které směřovaly k tomuto cíli. Toho si lze ostatně povšimnout v

budování mocenský kapacit. Z tohoto důvodu je Saúdská Arábie místy označována jako „oživující regionální mocnost“ (*resurgent regional power*) (Ehteshami 2018: 75).

V rámci zkoumání vztahu s Katarem bylo zjištěno, že Saúdská Arábie využívá své mocenské kapacity k prosazení svých zájmů vůči Kataru. Jmenovitě Saúdská Arábie využila tvrdé ekonomické nástroje, když v roce 2017 se svými partnery uvalila na Katar ekonomickou a diplomatickou blokádu. Saúdská Arábie se obávala zahraniční aktivity Kataru. Zvláště se jednalo o podporu Muslimského bratrstva a zlepšujících se vztahů s Íránem. Dle Nephewa (2020: 10) byla signifikantním důvodem také frustrace z podoby regionálního vůdcovství. Saúdská Arábie se obávala, že Katar ohrozí její regionální postavení. Z tohoto důvodu vůči němu uplatnila silové kroky. Vyjma ekonomických využívala Saúdská Arábie i tvrdé vojenské nástroje a to konkrétně zastrahování intervencí. Já ovšem soudím, že tyto silové kroky byly neefektivní. Kromě toho, že katarští vůdci vykazali ještě větší odhodlanost čelit Saúdské Arábii (Nephew 2020: 21), tak nátlak postrčil Katar blíže Íránu, který mu nabídl pomoc během blokády.

Percepce vztahů se Spojenými arabskými emiráty je jiná. Tento stát byl vnímán od sedmdesátých let do období po roce 2000 jako saúdský „junior partner“ (*junior partner*) (Steinberg 2020: 12, 16). Tato pozice se ovšem již změnila zásluhou rostoucích vojenských a ekonomických kapacit SAE. Obě země měly v minulém desetiletí většinově totožné zájmy, což je důsledek Arabského jara. V současnosti se ovšem již rostoucí kapacity SAE projevují do rostoucí moci v regionu. Rostoucí ekonomická síla a také atraktivita SAE v měkké moci může do budoucna ohrožovat regionální postavení Saúdské Arábie. Pravděpodobně z tohoto důvodu v roce 2023 hrozil Muhammad bin Salmán SAE ekonomickou blokádu v případě, že se obě země nedohodnou na míře produkované ropy.²⁰ Z této případové studie lze vyzorovat, že SAE během zkoumaného následovala zahraniční politiku Saúdské Arábie a uznávala její roli regionální mocnosti. Saúdská Arábie v těchto případech nemusela využívat své mocenské kapacity pro tvrdé nástroje zahraniční politiky, nýbrž stačila pouhá její velikost, atraktivita a společné zájmy. V případě dalšího růstu SAE ovšem očekávám, že když bude ohrožena regionální pozice Saúdské Arábie, tak vůči SAE mohou být využity i tvrdé nástroje, stejně jako tomu bylo v případě Kataru.

---

²⁰ Paradoxně SAE stálo na stejné straně v případě blokády Kataru.

Největším regionálním rivalem a přímým konkurentem o vedoucí mocnost v Perském zálivu je jednoznačně Írán. Mezi Íránem a Saúdskou Arábií existují geopolitické i ideologické důvody pro rivalitu. Přístup Saúdské Arábie vůči Íránu je složitější než u předchozích dvou případových studií. Jeho populace je dvakrát a více tak velká než populace Saúdské Arábie, což implikuje i vyšší potenciál Íránu mít silnější armádu. Ta je pak více než čtyřikrát větší než ta saúdská. Je tedy jasné, že schopnost využívat vojenské kapacity k prosazování svých zájmů vůči Íránu je omezená. Saúdská Arábie je přesto schopna využívat své moderní vojenské síly v projektování moci vůči Íránu v zástupných konfliktech. Těch s Íránem vedla několik, včetně Iráku a občanské války v Jemenu. Právě v poslední zmíněné Saúdská Arábie přímo vojensky intervenovala. Tím dle mého názoru vykazala schopnost promítat vojenské kapacity vůči Íránu alespoň nepřímou. Saúdská Arábie má také silné ekonomické kapacity, které jsou podmíněné pozicí jednoho z největších exportérů ropy na světě. Saúdská Arábie má z tohoto důvodu veliký vliv a mezi lety 2011 až 2016 využívala vůči Íránu útočnou ropnou politiku. Cílem bylo snížit světové ceny ropy, aby byl vytvořen tlak na íránský rozpočet zatížený mezinárodním sankcemi. To je ukázka efektivního využívání tvrdých nástrojů ekonomických kapacit vůči Íránu.

V roce 2023 byly s Íránem zahájeny rozhovory, které měly za cíl oteplit vzájemné vztahy. Podle mého pozorování, oteplení vzájemných vztahů může ohrozit regionální pozici Saúdské Arábie. Vztahy s Íránem již navázal Katar a postupně je začínají navazovat i SAE. V případě, že by se tyto dva finanční póly Perského zálivu výrazně přiblížily Íránu, tak by Saúdské Arábii již nemusely stačit kapacity k efektivnímu soupeření s Íránem. Právě SAE byly důležitým partnerem Saúdské Arábie v blokádě Kataru a při intervenci v občanské válce v Jemenu. Závěrem bych chtěla zmínit, že je dle mého názoru důležité pokračovat ve výzkumu využívání mocenských kapacit a vztahů Saúdské Arábie se zeměmi Perského zálivu. Regionální soupeření Saúdské Arábie a Íránu, které bývá označováno i jako studená válka, se může výrazně projevit i na světových cenách ropy, vzhledem k významnému počtu producentů ropy v Perském zálivu.

Seznam použité literatury:

- Abed, G. T . – Hitti, S. (1974). The Economy and Finances of Saudi Arabia. *International Monetary Fund* 2, s. 247–306.
- Abir, M. (1997). Saudi Arabia in the 1990s: stability and foreign policy. *Jerusalem Center For Public Affairs* 1.09.1997 (<https://www.jcpa.org/jl/vp365.htm>, 25. 03. 2024).
- ACLED (2023). Beyond Riyadh: Houthi Cross-Border Aerial Warfare. *ACLED*, 17. 1. 2023 (<https://acleddata.com/2023/01/17/beyond-riyadh-houthi-cross-border-aerial-warfare-2015-2022/>, 20. 4. 2024).
- ACLED (2024). Saudi-led Coalition. *ACLED*, 31. 1. 2024 (<https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/actor-profiles/saudi-led-coalition/>, 20. 4. 2024).
- Ajavi, H. – Kuznetsov, A. (2014). Irano-saudovskije otnošenja v 1979-2014 godach: među konfrontacijej i dialogom. *HSE University*, 4. 12. 2014 (<https://www.hse.ru/news/144471982.html>, 14. 4. 2024).
- Alasfoor, R. (2007). *The Gulf Cooperation Council: Its Nature and Achievements* (Sweden: Lund University).
- Alghannam, H. (2023). Understanding the logic of the Saudi position on Red Sea naval force. *Al Majalla*. 25. 12. 2023 (<https://en.majalla.com/node/306886/politics/understanding-logic-saudi-position-red-sea-naval-force>, 25. 03. 2024).
- Associated Press News (2022). Turkey OKs sending troops to Qatar for World Cup security. *Associated Press News*, 5. 10. 2022 (<https://apnews.com/article/sports-middle-east-qatar-recep-tayyip-erdogan-ad3fd4e9bd7087f2df8a976c5ca6e41e>, 16. 4. 2024).
- Alexander, L. M. (1992). The Role of Choke Points in the Ocean Context. *GeoJournal*, 26(4), 503–509.

Al Jazeera (2019). Saudi Arabia moves to secure Yemen ports after UAE drawdown. *Al Jazeera*, 11. 7. 2019 (<https://www.aljazeera.com/news/2019/7/11/saudi-arabia-moves-to-secure-yemen-ports-after-uae-drawdown>, 10. 4. 2023).

Al Jazeera (2015). Why Saudi Arabia and Israel oppose Iran nuclear deal. *Al Jazeera*, 14. 4. 2015 (<https://www.aljazeera.com/news/2015/4/14/why-saudi-arabia-and-israel-oppose-iran-nuclear-deal>, 20. 4. 2024).

Al-Noaimi, H. (nedatováno). Background and Scope of the Project. *Georgetown University in Qatar* (<https://cirs.qatar.georgetown.edu/research/research-initiatives/art-and-cultural-production-gcc/background-and-scope-project/>, 25. 03. 2024).

Arab News (nedatováno). Saudi Arabia, UAE rising as global champions of ‘soft power’. *Arab News* (<https://www.arabnews.com/node/2261846/media>, 20. 4. 2024).

Arafat, A. A–D. (2020). *Regional and International Powers in the Gulf Security* (London: Palgrave Macmillan).

Aramco (nedatováno). Oil production. *Aramco* (<https://www.aramco.com/en/what-we-do/energy-products/oil-production>, 25. 03. 2024).

Ardemagni, E. (2015). United Arab Emirates' Armed Forces in the Federation-Building Process: Seeking for Ambitious Engagement. *International Studies Journal* 12(3), s. 43–62.

Baabood, A. (2023). The Future of the Gulf Cooperation Council Amid Saudi-Emirati Rivalry. *Carnegie Middle East Center* 30.10.2023 (<https://carnegie-mec.org/2023/10/30/future-of-gulf-cooperation-council-amid-saudi-emirati-rivalry-pub-90867>, 25. 03. 2024).

Barbakh, Arafat (2023). *Defying high prices, Muslim pilgrims head to Mecca for haj*. Reuters 21. 06. 2023 (<https://www.reuters.com/world/middle-east/defying-high-prices-muslim-pilgrims-head-mecca-haj-2023-06-26/>, 23. 10. 2023).

Becker, E. (2018). SAUDI ARABIAN OIL: THE OBSOLESING BARBGAINING MODEL. *TCNJ JOURNAL OF STUDENT SCHOLARSHIP*, s. 1–5.

Bilgin, A. R. (2018). Relations Between Qatar and Saudi Arabia After the Arab Spring. *Contemporary Arab Affairs*, 11(3), 113–134 (<https://www.jstor.org/stable/48599596>, 15. 4. 2024).

Boucek, Ch. – Sadjadpour, K. (2011). Rivals—Iran vs. Saudi Arabia. *Carnegie*, 20. 9. 2011 (<https://carnegieendowment.org/2011/09/20/rivals-iran-vs.-saudi-arabia-pub-45578#rivals>, 10. 4. 2023).

Boussois, S. (2019). Iran and Qatar: A Forced Rapprochement. In: Krieg, A, *Contemporary Gulf Studies* (London: Palgrave Macmillan), s. 217–233.

Business Reporter (nedatováno). Seven years of transformative impact: Saudi Vision 2030 at the halfway mark. *Business Reporter* (<https://www.business-reporter.co.uk/management/seven-years-of-transformative-impact-saudi-vision-2030-at-the-halfway-mark>, 20. 4. 2024).

Cafiero, G. (2024). A year ago, Beijing brokered an Iran-Saudi deal. How does détente look today? Atlantic Council, 6. 4. 2024 (<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/iran-saudi-arabia-china-deal-one-year/>, 20. 4. 2024).

Cavusoglu, E. (2020). From rise to crisis: The Qatari leadership. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 7(1), s. 81–110.

Central Intelligence Agency (nedatováno). Country Comparisons – Military expenditures. Central Intelligence Agency (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/military-expenditures/country-comparison/>, 11. 4. 2023).

Cerioli, L. (2023). Saudi Arabian strategy reassessment since 2003: The emergence of a regional leadership via Neoclassical Realist lenses. *International Area Studies Review* 26(3), s. 287–303.

Clarke, H. (2017). Iran sends planes stuffed with food to Qatar. *CNN*, 7. 6. 2017 (<https://edition.cnn.com/2017/06/11/middleeast/iran-qatar-planes-food/index.html>, 15. 4. 2024).

Cohen, S. B. (2015). *Geopolitics: The Geography of International Relations*. (London: Rowman & Littlefield Publishers).

Cohen, S. B. (1991). Presidential Address: Global Geopolitical Change in the Post-Cold War Era. *Annals of the Association of American Geographers*, 81(4), 551–580. (<http://www.jstor.org/stable/2563424>, 7.12.2023).

Council on Foreign Relations (nedatováno). Modern Sunni-Shia Tensions. *Council on Foreign Relations* (<https://www.cfr.org/timeline/modern-sunni-shia-tensions>, 21. 4. 2024).

Consultancy-me (2022). Saudi Arabia needs to accelerate non-oil revenues to meet Vision 2030, 13. 3. 2022 (<https://www.consultancy-me.com/news/4808/saudi-arabia-needs-to-accelerate-non-oil-revenues-to-meet-vision-2030>, 4.4.2024).

Cordesman, A. H. – Obaid, N. (2004). *Saudi Military Forces and Development: Challenges & Reforms* (Washington: CSIS).

Custers, D. (2021). Red Sea Multilateralism: Power Politics or Unlocked Potential. *Stimson*, 7. 4. 2021 (<https://www.stimson.org/2021/red-sea-multilateralism-power-politics-or-unlocked-potential/>, 16. 4. 2024).

Criekemans, D. (2022). *Geopolitics and International Relations*. (Boston: Brill Nijhoff).

Crisis24 (2022). Saudi Arabia Country Report. *Crisis24*. (<https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/saudi-arabia>, 28.10.2023).

Darwich, M. (2018). The Saudi Intervention in Yemen: Struggling for Status. *Insight Turkey*, 20(2), s. 125–142.

Dodds, K. (2007). *Geopolitics: A Very Short Introduction*. (New York: Oxford University Press).

Dris-Aït-Hamadouche, L. – Zoubir, Y. H. (2007). THE US-SAUDI RELATIONSHIP AND THE IRAQ WAR: THE DIALECTICS OF A DEPENDENT ALLIANCE. *Journal of Third World Studies*, 24(1), 109–135.

Defense Intelligence Agency (2024). Iran: enabling houthi attacks across the middle east. *Defense Intelligence Agency* (https://www.dia.mil/Portals/110/Documents/News/Military_Power_Publications/Iran_Houthi_Final.pdf, 20. 4. 2024).

Dryad Global (nedatováno). Persian Gulf. Straits of Hormuz and Gulf of Oman. *Dryad Global* (<https://www.dryadglobal.com/persian-gulf-straits-of-hormuz>, 25. 03. 2024).

Destradi, S. (2010). Regional powers and their strategies: empire, hegemony, and leadership. *Review of International Studies*, 36(4), s. 903–930.

Drulák, P. (2009). *Encyklopedie mezinárodních vztahů* (Praha: Portál).

Ehteshami, A. (2018). Saudi Arabia as a Resurgent Regional Power. *Routledge*, 53(4), s. 75–94.

Echagüe, A. (2014). Emboldened yet vulnerable: The changing foreign policies of Qatar and Saudi Arabia. *FRIDE Working Paper*, 12, s. 1–23.

Elbagir, N. et. al. (2023). Qatar sent millions to Gaza for years – with Israel’s backing. Here’s what we know about the controversial deal. *CNN*, 12. 12. 2023 (<https://edition.cnn.com/2023/12/11/middleeast/qatar-hamas-funds-israel-backing-intl/index.html>, 15. 4. 2024).

Exim, Seair (2023). Top 10 Oil Exporting Countries in 2023. *SEAIR*. 31. 03.2023 (<https://www.seair.co.in/blog/top-10-oil-exporting-countries-in-2023.aspx>, 23. 10. 2023).

Farouk, Y. (2022). Riyadh’s Motivations Behind the Saudi-Iran Deal. *Carnegie*, 30. 3. 2023 (<https://carnegieendowment.org/2023/03/30/riyadh-s-motivations-behind-saudi-iran-deal-pub-89421>, 21. 4. 2024).

- Finlan, A. (2003). *The Gulf War 1991* (New York: Routledge).
- Flemes, D. (2007). Conceptualising Regional Power in International Relations: Lessons from the South African Case. *German Institute of Global and Area Studies (GIGA)*, s. 1–58.
- Gause, G. (2011). Saudi Arabia's Regional Security Strategy. In: Kamrava, Mehran, *The International Politics of the Persian Gulf* (New York: Syracuse University Press), s. 169–184.
- Gause III, F. G. (2014). Beyond sectarianism: The new Middle East cold war. *Brookings Doha Center Analysis Paper, 11*, s. 1-27.
- GFP (ned. a). 2024 Qatar Military Strength. *GFP* (https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=qatar, 20. 4. 2024).
- GFP (ned. b). 2024 United Arab Emirates Military Strength. *GFP* (https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=united-arab-emirates, 20. 4. 2024).
- GFP (ned. c). 2024 Saudi Arabia Military Strength. *GFP*, 1. 9. 2024 (https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=saudi-arabia, 20. 4. 2024).
- Global Media Insight (2024). Saudi Arabia (KSA) population statistics 2024. *Global Media Insight* 25. 03. 2024 (<https://www.globalmediainsight.com/blog/saudi-arabia-population-statistics/>, 25. 03. 2024).
- Grabowski, W. (2016). The Muslim Brotherhood and the crisis in the GCC: Roots, issues and implications. *Stosunki Międzynarodowe*, 52(2), s. 355–366.
- Hagan, C. B. (1942). Geopolitics. *The Journal of Politics*, 4(4), 478–490. (<https://doi.org/10.2307/2125653>).
- Hedges, Ch. (1990). CONFRONTATION THE GULF; A Million Strong? Some Experts Question Iraq's Military Strength. *The New York Times*, 11. 8. 1990

(<https://www.nytimes.com/1990/08/11/world/confrontation-gulf-million-strong-some-experts-question-iraq-s-military-strength.html>, 21. 4. 2024).

Hudema, M. (2017). Ostatní státy obviňují Katar z podpory teroristů. Jeho blokáda je bojem o Blízký východ. *Hospodářské noviny*, 7. 6. 2017 (<https://archiv.hn.cz/c1-65757990-blokada-kataru-je-bojem-o-blizky-vychod>, 15. 4. 2024).

Hungerford, N. – Reid, D. (2017). ‘Bringing back the dark ages of tribes’: Saudi Arabia accused of bid to destabilize Qatar. *CNBC*, 17. 10. 2017 (<https://www.cnbc.com/2017/10/17/saudi-arabia-accused-of-bid-to-destabilize-qatar-leadership.html>, 16. 4. 2024).

Chumakov, Ch. (2016). *GEOGRAPHICAL DETERMINISM*. Research Gate (10.13140/RG.2.1.4481.5447, 7. 12. 2023).

International Monetary Fund. External Relations Dept. (2002). With open economy and sound policies, U.A.E. has turned oil “curse” into a blessing. *International Monetary Fund*, 31(19), S 330–332.

Jacobs, A. (2023). Understanding Saudi Arabia’s Recalibrated Foreign Policy. *International Crisis Group*, 14. 9. 2023 (<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/saudi-arabia/understanding-saudi-arabias>, 10. 4. 2023).

Jarżabek, J. (2017). All the Money Can Buy. The Saudi Arabian. In: Ożarowski, R.–Grabowski, W., *Armed Forces Political Dilemmas of the Arab and Muslim World* (Warsaw: Rambler Press), 159–174.

Johnson, R. F. (2023). The Search for Stealth: Where Can Gulf States Buy Radar-evading Fighters? *AIN* 4.4.2024 (<https://www.ainonline.com/aviation-news/defense/2023-11-09/search-stealth-where-can-gulf-states-buy-radar-evading-fighters>, 10. 4. 2024).

Jones, S. G. – Thompson, N.–Ngo, D. – Bermudez, J.–McSorley, B. (2021). The Iranian and Houthi War against Saudi Arabia. CSIS Briefs. *Center for Strategic & International Studies*, s. 1–16.

- Kamrava, M. (2011). The Changing International Relations of the Persian Gulf. In: Kamrava, Mehran eds, *The International Politics of the Persian Gulf* (New York: Syracuse University Press), s. 1–21.
- Karakir, İ. A. (2018). Ongoing conflict in Yemen: A proxy war?. *Tesam Akademi Dergisi*, 5(2), s. 121–149.
- Kemp, G. (2005). Iran and Iraq: The Shia Connection, Soft Power, and the Nuclear Factor. *US Institute of Peace*, s. 1–20.
- Kechichian, J. A. (2000). SAUDI ARABIA'S WILL TO POWER. *MIDDLE EAST POLICY*, VII(2), s. 47–60.
- Kerr, S. (2019). Yemen's government agrees peace deal with southern secessionists. *Financial Times*, 27. 10. 2024 (<https://www.ft.com/content/640c9150-f8ab-11e9-98fd-4d6c20050229>, 20. 4. 2024).
- Kerr, S. – Bozorgmehr, N. (2023). UAE boosts trade with Iran after eased restrictions on business activity. *Financial Times*, 10. 9. 2023 (<https://www.ft.com/content/17dd5d96-d8d5-4f1c-887c-e322d9931855>, 20. 4. 2024).
- Khatib, L. (2014). *QATAR AND THE RECALIBRATION OF POWER IN THE GULF*. Carnegie Endowment for International Peace (<http://www.jstor.org/stable/resrep12983>, 15, 4. 2024).
- Khan, I. (2020). Analysis: How Saudi Arabia and Iran became rivals. *Al Jazeera*, 4. 6. 2020 (<https://www.aljazeera.com/features/2020/6/4/analysis-how-saudi-arabia-and-iran-became-rivals>, 16. 4. 2024).
- Kingdom of Saudi Arabia (nedatováno). *Vision 2030* (<https://www.vision2030.gov.sa/en/vision-2030/overview/a-thriving-economy/>, 10. 4. 2024).
- Koval, I. – Martin. N. (2016). *Saudovskaya Aravia: neftenaya deržava v krizise*. DW, 5. 1. 2016 (<https://amp.dw.com/ru/саудовская-аравия-нефтяная-держава-в-кризисе/a-18918807>, 25. 03. 2024).

Kupka, M. (2001). A Modern Geopolitical Theory in the USA. *Mezinárodní Vztahy*, 36(2), s. 83–97. (<https://www.proquest.com/docview/1447173824/fulltextPDF/9ED19319C60E40B5PQ/1?accountid=14965&sourcetype=Scholarly%20Journals>).

Kusumawijaya, K. – Machmudi, Y. (2022). Qatar Foreign Policy in Middle East Conflict Mediation. *Jurnal Middle East and Islamic Studies* 9 (2), s. 1–15.

Krane, J. – Finley, M. (2023). The Arab Embargo 50 Years Ago Weaponized Oil to Inflict Economic Trauma — Sound Familiar? *Baker Institute for Public Policy* 11. 10.2023 (<https://www.bakerinstitute.org/research/arab-embargo-50-years-ago-weaponized-oil-inflict-economic-trauma-sound-familiar>, 25. 03. 2024).

Lee, M. (2022). U.S. approves massive arms sale to Saudi Arabia, United Arab Emirates to counter Iran. *PBS*, 2. 9. 2022 (<https://www.pbs.org/newshour/politics/u-s-approves-massive-arms-sale-to-saudi-arabia-united-arab-emirates-to-counter-iran>, 20. 4. 2022).

Litvak, M. (2017). Iran and Saudi Arabia: Religious and Strategic Rivalry. In: Teitelbaum, J., *Saudi Arabia, the Gulf, and the New Regional Landscape* (Begin-Sadat Center for Strategic Studies), s. 49–54.

Mabon, S. (2013). *Saudi Arabia & Iran: Power and Rivalry in the Middle East* (London: I.B.Tauris & Co Ltd).

Maddy - Weitzman, B. (2012). The Arab League Comes Alive. *Middle East Forum* 3, s. 71–78.

Mackinder, H. (1919). *Democratic Ideals and Reality* (London: Constable and Company LTD).

Macrotrends (ned. a). Crude Oil Prices - 70 Year Historical Chart. *Macrotrends* (<https://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart>, 25. 03. 2024).

Macrotrends (ned. b). Saudi Arabia GDP 1968-2024. *Macrotrends* (<https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/SAU/saudi-arabia/gdp-gross-domestic-product>, 25. 03. 2024).

- Mahmoud, S. (2020). Legacy of Iran-Iraq War still reverberates 40 years later. *Al Jazeera*, 22. 9. 2020 (<https://www.aljazeera.com/news/2020/9/22/legacy-of-iran-iraq-war-still-reverberates-40-years-later>, 16. 4. 2024).
- Mamchii, O. (2023). Top 6 Reasons Why Saudi Arabia and Iran Are Bitter Rivals. *Best Diplomats*, 13. 10. 2023 (<https://bestdiplomats.org/iran-and-saudi-arabia-conflict-reason/>, 11. 4. 2023).
- Marcus, J. (2019). Why Saudi Arabia and Iran are bitter rivals. *BBC*, 16. 9. 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42008809>, 16. 4. 2024).
- Marklund, C. (2015). The Return of Geopolitics in the Era of Soft Power: Rereading Rudolf Kjellén on Geopolitical Imaginary and Competitive Identity. *Geopolitics* 20(2), 246–266. (<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/14650045.2014.928697?needAccess=true>, 5. 12. 2023).
- Martin, W. (2019). From an unexplored desert to a near \$2 trillion IPO: The 86-year history of Saudi Aramco in pictures. *Business Insider* 11.12.2019 (<https://www.businessinsider.com/the-history-of-saudi-aramco-timeline-2017-11>, 25. 03. 2024).
- MEE (2023). Mohammed bin Salman reportedly threatened to place UAE under blockade. *MEE*, 18. 10. 2022 (<https://www.middleeasteye.net/news/saudi-arabia-uae-mohammed-bin-salman-threatened-blockade>, 20. 4. 2024).
- Meladze, G. – Krasna, J. (2021). The “Four Plus One”: The Changing Power Politics of the Middle East. *MDC* 07. 10. 2021 (<https://dayan.org/content/four-plus-one-changing-power-politics-middle-east>, 24.03.2024).
- Metcalf, T. (2024). *This small strait is essential to global shipping. Now it's the center of headlines.* *National Geographic* 12.01.2024 (<https://www.nationalgeographic.com/history/article/bab-al-mandan-red-sea-suez-shiping-crisis-houthis-gaza>, 25. 03. 2024).

Middle East Economy (2024). Top oil-producing countries in the world. *Middle East Economy* 01.19.2024
(<https://economymiddleeast.com/news/top-oil-producer-countries/>, 25. 03. 2024).

Milipol Qatar (nedatováno). Economy of Qatar. *Milipol Qatar*
(<https://www.milipolqatar.com/en/useful-information/discover-qatar/economy>, 21. 4. 2024).

Mirtorabi, S. (2019). Saudi Arabia's Aggressive Oil Policy against Iran (2011-2016). *Journal of WORLD SOCIOLOGICAL STUDIES* 3(1), s. 200–232.

Mohamed, R.–Mourad, M. (2006). The impact of Saudi Arabia's WTO accession on selected economic sectors and domestic economic reforms. *World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, 2(3), s. 189–199.

Mohammed, A. A.–Moorthy, R. (2019). SAUDI-IRAN RIVALRY IN THE MIDDLE EAST: IMPLICATION TO NATIONAL SECURITY. *Journal of Social Sciences and Humanities* 16(1), s. 1–13.

MoheyEldin, L. (2023). *What Saudi Vision 2030 Means for the Future of Oil-Dependent Economies. Glimpse from the Globe.*
(<https://www.glimpsefromtheglobe.com/features/analysis/what-saudi-vision-2030-mean-s-for-the-future-of-oil-dependent-economies/>, 24.03.2024).

Motamedi, M. (2022). Iran, Qatar sign major agreements on Raisi's Doha trip. *Al Jazeera*, 23. 2. 2022
(<https://www.aljazeera.com/news/2022/2/23/irans-president-raisi-says-14-agreements-signed-in-qatar>, 15. 4. 2024).

Morady, F. (2011). Iran ambitious for regional supremacy: the great powers, geopolitics and energy resources. *Journal of the Indian Ocean Region*, 7(1), s. 75–94.

Morgenthau, H. J. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (New York: Alfred A. Knopf).

- Naghizadeh, M. H. (2019). RIVALRY THROUGH PROXIES: HOW IRAN AND SAUDI ARABIA COMPETE FOR REGIONAL INFLUENCE. *St Antony's International Review*, 14(2), s. 137–153.
- Niblock, M.–Malik, M. (2007). *The Political Economy of Saudi Arabia* (London: Routledge).
- Nephew, R. (2020). The Qatari Sanctions Episode: Crisis, Response, and Lesson Learned. *Center On Global Energy Policy. Columbia Sipa*, s. 1–32.
- Nureldine, F. (2021). Saudi Arabia: Labor Reforms Insufficient. *Human Rights Watch* 03. 25. 2021 (<https://www.hrw.org/news/2021/03/25/saudi-arabia-labor-reforms-insufficient>, 25. 03. 2024).
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: the Means To Success In World Politics* (New York: PublicAffairs).
- Nye, J. S. (2009). Get Smart: Combining Hard and Soft Power. *Foreign Affairs*, 88(4), s. 160–163. <http://www.jstor.org/stable/20699631>
- Saab, B. Y. (2023). Saudi Arabia's Deterrence Options Against Iran. *MEI* 3, s. 1–12.
- Saab, B. Y. (2018). IRAN AND SAUDI ARABIA: A MILITARY COMPARISON. In: *BEYOND THE PROXY POWDER KEG: THE SPECTER OF WAR BETWEEN SAUDI ARABIA AND IRAN* (Middle East Institute), s. 4–8.
- Sager, A. (2024). Kingdom of Saudi Arabia: Emerging Middle Power in Global Dynamics. *Gulf Research Center*, s. 1–9.
- Salisbury, P. (2015). Yemen and the Saudi–Iranian ‘Cold War’. *Research Paper, Middle East and North Africa Programme, Chatham House, the Royal Institute of International Affairs*, 11, s. 1–13.
- Saudi-US Trade Group (nedatováno). Saudi Arabia Tops List of Military Spending as Percentage of Overall GDP. *Saudi-US Trade Group*. (<https://www.sustg.com/saudi-arabia-tops-list-of-military-spending-as-percentage-of-overall-gdp/>, 11. 4. 2023).

Secretariat General of the Gulf Cooperation Council (ned. a). The Charter. *Secretariat General of the Gulf Cooperation Council* (<https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/Primarylaw.aspx>, 25. 03. 2024).

Secretariat General of the Gulf Cooperation Council (ned. b). Gulf Cooperation Council (GCC). *Secretariat General of the Gulf Cooperation Council* (https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Gulf_Cooperation_Council_MEA_Website.pdf, 25. 03. 2024).

Sherifa, Z. (2011). *Saudi Arabia. Middle East in Focus* (Santa Barbara: ABC-CLIO).

Smith, W. D. (1980). Friedrich Ratzel and the Origins of Lebensraum. *German Studies Review*, 3(1), s. 51–68. <https://doi.org/10.2307/1429483>.

Steinberg, G. (2020). Regional power United Arab Emirates: Abu Dhabi is no longer Saudi Arabia's junior partner. *SWP Research Paper 10*, s. 1–35.

Stickings, T. (2024). UAE gets 10/10 for 'strong and stable economy' in world rankings. UAE, 29. 3. 2024 (<https://www.thenationalnews.com/uae/2024/02/29/uae-gets-1010-for-being-worlds-top-strong-and-stable-economy/>, 24. 4. 2024).

Sunik, A. (2018). Regional Leadership in Authoritarian Contexts-Saudi Arabia's New Military Interventionism as Part of Its Leadership Bid in the Middle East. *Rising Powers Quarterly*, 3(1), s. 65–85.

Ponížilová, M. (2016). *Regionální řád a mocnosti Blízkého východu: Formování blízkovýchodního řádu na pozadí soupeření regionálních mocností v letech 1945–2015* (Praha: Dokořán).

The Associated Press (2006). Iraqis say Saudis financing Sunni insurgents. *NBC News*, 8. 12. 2006 (<https://www.nbcnews.com/id/wbna16102396>, 16. 4. 2024).

The New Arab (2018). Saudi Arabia threatens Qatar 'military action' following S-400 sale. *The New Arab*, 2. 6. 2018 (<https://www.newarab.com/news/saudi-arabia-threatens-qatar-military-action-following-s-400-sale>, 15. 4. 2024).

The Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia (nedatováno). Education. *The Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia* (<https://www.saudiembassy.net/education>, 25. 03. 2024).

The Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia (2016). Saudi-led Coalition in Yemen Committed to International Law, Human Rights. *The Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia* 05. 27. 2016 (<https://www.saudiembassy.net/press-release/saudi-led-coalition-yemen-committed-international-law-human-rights>, 25. 03. 2024).

The World Bank (ned. a). Military expenditure (% of GDP) - Saudi Arabia. *The World Bank* (<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?locations=SA>, 11. 4. 2023).

The World Bank (ned. b). GDP per capita (current US\$) - Saudi Arabia. The World Bank (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=SA>, 20. 4. 2024).

Tunander, O. (2001). Swedish-German geopolitics for a new century: Rudolf Kjellén's 'The State as a Living Organism'. *Review of International Studies*, 27(3), s. 451–463. (doi:10.1017/S026021050100451X).

Twin, A. (2024). The World's 10 Biggest Oil Exporters. *Investopedia*, 26. 3. 2024 (<https://www.investopedia.com/articles/company-insights/082316/worlds-top-10-oil-exporters.asp>, 20. 4. 2024).

Tradeimex (nedatováno). Saudi Arabia Import Data. *Tradeimex* (<https://www.tradeimex.in/saudi-arabia-import>, 24.03.2024).

Tzemprin, A.–Jozić, J.–Lambaré, H. (2015). The Middle East Cold War: Iran-Saudi Arabia and the Way Ahead. *Croatian Political Science Review*, 52(4-5), s. 187–202.

Ulrichsen, K. C. (2020). *Qatar and the Gulf Crisis* (New York: Oxford University Press).

UNSTAD (2024). Navigating Troubled Waters. Impact to Global Trade of Disruption of Shipping Routes in the Red Sea, Black Sea and Panama Canal. *UNSTAD* 22.02.2024 (<https://unctad.org/publication/navigating-troubled-waters-impact-global-trade-disruption-shipping-routes-red-sea-black>, 25. 03. 2024).

Waldmeier, C. (nedatováno). The Saudi-led War in Yemen: Frequently Asked Questions. *Friends Committee on National Legislation* (<https://www.fcnl.org/issues/middle-east-iran/saudi-led-war-yemen-frequently-asked-questions>, 25. 03. 2024).

Wintour, P. (2017). Qatar given 10 days to meet 13 sweeping demands by Saudi Arabia. *The Guardian*, 23. 6. 2017 (<https://www.theguardian.com/world/2017/jun/23/close-al-jazeera-saudi-arabia-issues-qatar-with-13-demands-to-end-blockade>, 15. 4. 2024).

Worldometer (ned. a). GDP per Capita. *Worldometer* (<https://www.worldometers.info/gdp/gdp-per-capita/>, 21. 4. 2024).

Worldometer (ned. b). Natural Gas Reserves by Country. *Worldometer* (<https://www.worldometers.info/gas/gas-reserves-by-country/>, 21. 4. 2024).

Worldometer (ned. c). United Arab Emirates Oil. *Worldometer* (<https://www.worldometers.info/gdp/gdp-per-capita/>, 20. 4. 2024).

Worldometer (ned. d). Iran Population (LIVE). *Worldometer* (<https://www.worldometers.info/world-population/iran-population/>, 21. 4. 2024).

Worldometer (ned. e). Oil Production by Country. *Worldometer* (<https://www.worldometers.info/oil/oil-production-by-country/>, 21. 4. 2024).

World Data (ned. a). Qatar. *World Data* (<https://www.worlddata.info/asia/qatar/index.php>, 18. 4. 2024).

World Data (ned. b). United Arab Emirates. *World Data* (<https://www.worlddata.info/asia/arab-emirates/index.php>, 20. 4. 2024).

World Data (ned. c). Iran. *World Data* (<https://www.worlddata.info/asia/iran/index.php>, 21. 4. 2024).

World Population Review (2024). Oil Reserves by Country 2024. *World Population Review* (<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/oil-reserves-by-country>, 25. 03. 2024).

World Population Review (nedatováno). Qatar Population 2024 (Live). *World Population Review* (<https://worldpopulationreview.com/countries/qatar-population>, 15. 4. 2024).

Ramani, S. (2021). The Qatar Blockade Is Over, but the Gulf Crisis Lives On. *Foreign Policy*, 27. 1. 2021 (<https://foreignpolicy.com/2021/01/27/qatar-blockade-gcc-divisions-turkey-libya-palestine/>, 15. 4. 2024).

Rao, Pallavi (2023). *The World's Biggest Oil Producers*. Visual Capitalist. 21. 09. 2023 (<https://www.visualcapitalist.com/charted-worlds-biggest-oil-producers-in-2022/>, 23. 10. 2023).

Rich, B. (2012). Gulf War 4.0: Iran, Saudi Arabia and the complexification of the Persian Gulf equation. *Islam and Christian–Muslim Relations*, 23(4), s. 471–486.

Rod, Z. – Himmer, M. (2023). SOFT POWER PROJECTION OF ASPIRING MIDDLE EASTERN POWERS TOWARDS YEMEN: THE CASE OF THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA AND IRAN. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 23(1).

Rome, H. (2022). Iran's Oil Exports Are Vulnerable to Sanctions. *The Washington Institute*, 9. 11. 2024 (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/irans-oil-exports-are-vulnerable-sanctions>, 21. 4. 2024).

Resumé

This thesis will focus on the geopolitics of Saudi Arabia and its regional position. The aim will be to find out how Saudi Arabia's geography and power capabilities translate into the shape of its regional politics. In the theoretical part, key concepts and their criteria will be defined. The Persian Gulf will be chosen as the region to be studied. The period from 1973 to 2023 will be considered. Within this period, many significant events occurred that influenced Saudi Arabia as a regional power. Including the oil boom, the formation of the GCC, the crisis of the 80s, the gradual rise of the economy in the 90s, the accession to the WTO and the development of the Vision 30. Demographic, economic and military capacities will also be discussed. The problem of military capability is directly related to the demographics of the country. Despite the relatively large population, only 58.3% are citizens of the country, which negatively affects the amount of military Saudi Arabia has. In terms of economy, the problem is the dependence on oil because most of the country's income is derived directly from this natural resource. Next, foreign policy goals will be presented. For example refocusing on diplomatic methods of cooperation including Iran, the US and China and the GCC countries. In order to accomplish the purpose of the paper it is necessary to examine how the aforementioned capacities manifest themselves in relations with the GCC states. This thesis examines Saudi Arabia's power relations with Qatar, the United Arab Emirates and Iran. These are important components of the power pillars of the Persian Gulf. In this thesis, I seek to examine how geographic, demographic, economic and military capabilities translate into the relationship and how Saudi Arabia's ambition to be the largest regional power can be observed in the relationship.